БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 93 (11080) | 1966 оной апрелиин 17, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ТҮСЭБТЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШЫН ХАБАР

...рэл партиингаа түүхэтэ ...съездын шиидхэбэринүүдые ...нютагуудай ажалшад хүн...гөөр хүлеэн абажа, тэндэ ...гдаһан ехэ хараа түсэбүү...лжа хүсэндэнь хүргэхэ, ...з, совхозуудтаа бии байһан ...боломжонуудые хайшан гэжэ ...нээр хэрэглэхэ тушаа хөө...жэ, бодомжолжо, бодото ажа... харюусажа байна.

...нэ табан жэлдэ хүдөө ажа... ургамалнуудай ургаса эрид ...лүүлжэ, Эхэ орон дотороо ...о таряа абалгые үнгэрһэн ...жэлэйхиһээ 30 процент ...эхэ гэһэн тодорхой зорилго ...табиба. Энэ талаар манай ...бликын таряашад, механи...нуудай хэхэ ажал айхаб...хэ. 1966 ондо 10 мянган ...о шанэ, залуут газар элдүү...е, тарялангай гектар бүри...дунда зэргээр 10 центнер ...о таряа, тэрэ тоодо 11 цент...шэниисэ ургуулха, Бэшүү...Мухар-Шэбэрэй, Прибайка...Түнхэнэй аймагуудта 12 ...нер, Кабанскда 13 центнер шэ...э абаха гэһэн социалис уял...республикын механизаторнуу...зүблөөн дээрэ абтаа һэн.

...үнөө үедэ хэлэһэн үгэдөө хү..., абаһан уялгаяа хэрэг дээ... бэелүүлхэ харюусалгатай ...хүрэжэ ерэбэ. Тарялан саһан ...лтаһаа мултаржа, республи... урда аймагуудта паараа бор...ожо захалба. Эдэ үдэрнүүдтэ ...хаанагүй газар хахалагдажа ...хэнь.

...нигэжэ түсэбтэ табан жэлэй ...үүшын хабар газаа оробо. ...ублыкымнай колхоз, совхо...ы энэ шухала хүдэлмэреэ хэр ...дэлтэйгээр захалжа байнаб? ...ша ондо таряашад, механи...рнууд партиингаа XXIII съез... ажалай амжалтаар угтаха гэ... социалис мүрысөөндэ жагса... тарилгадаа урда урдынхиһаа ...досотойгоор бэлдэһэн байна. ...рай тарилгада хэрэглэгдэхэ ...кторнууд, плуг болон сеялкэ... бүрин заһабарилагдажа, по...й стануудта гаргагданхай. ...нисын үрэһэн хүсэд хүрэ... хаагдажа, тарилгын шанар...хүргэгдэжэ байна. Поли дээ... нёдондоной энэ үеынхиһөө хө... дахин шахуу ехэ наг шэбхэ ...эдэнхэй.

...ргасын хуби заяа шиидхэхэ ...гэн— механизаторнууд маши... техникээ эзэн ёһоор ашагла... баян ургаса абахаар зориг...ной. Республикын олонхи ...хынуудта тракторна бригада... амяарлан эмхидхэгдэжэ, ...хын тоосоондо оруулагдажа, ...никынгээ, газарайнгаа ёһото ...н болонхой. Энэ жэлдэ колхоз, ...хозуудай, үйлэдбэриин управ...нүүдэй агрономууд газар та...лангай культура дээшэлүүл... севооборотуудые наринаар ба...талха, тарилгын болзор, үрэ...эй нормо болон хэды гүнзэгы... тарихаб гэхэ мэтэ асуудалнуу... нютагтаа хэгдэһэн олон жэ... туршалгануудые, түрүүшүү...й хүй дүршэл харалсажа, өөһэ... шиидхэжэ байнхай.

Хабарай тарилгада Мухар-...бэрэй, Бэшүүрэй, Улаан-Үдын ...магуудай ажахынууд илангаяа ...амжатайгаар бэлдэжэ, тэрэнээ ...эс бэлэдхэлтэйгээр угтажа ...нхай. Мухар-Шэбэрэй айма... «Коммунизм», «Забайкалец» ...хозууд поли дээрээ наг шэб... гаргаха түсэбөө үлүүлэн дүүр...нхэй. Үрэһэ хүрэнгээ тарил...н шанарта хүргэжэ, техникээ ...эд бэлэн болгонхой.

...эхэтэй хамта ажахы бүхэн, ...акторна бригада, звено бүхэн ...н ургаса абаха хэрэгтэ нү...лхэ бүхы хэмжээнүүдые абаад ...на гэхын аргагүй. Илангаяа ...эһэ хүрэнгэ тарилгын шанарта хүргэхэ талаар ехэхэн дутагдалнууд үзэгдэнэ. Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудта бэлдэгдэһэн орооһо тарянай үрэһэнэй хахад хубинь шанар муутай байһаар. Түнхэнэй аймагта үрэһэниинь бүхыдөө тооной тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй. Мүн энэ хүдэлмэри Хориин, Баргажанай, Загарайн, Яруунын аймагуудта хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Нилээд ехэ үрэһэн шингтэй байжа гологдоно.

Үрэһэн—баян ургасын эшэ үндэһэн гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Муу үрэһэнһөө хэзээдэшье һайн үрэ гарахагүй ха юм. Тиимэһээ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, нэн түрүүн агрономууд, тарян ажалай тракторна бригаданууд үрэһэ хүрэнгээ нара, һалхинда гаргажа хатааха, нарин һайнаар сэбэрлэхэ ушартай. Бэлэн болоһон үрэһээ хородохо саг ерээ. Юуб гэхэдэ, хородогдоһон үрэһэнэй ургаха хүсэн байн байтараа дээшэлдэг шуу. Нэгэшье гектар шанар муутай үрэһөөр тарихагүй гэһэн эрилтэ энэ жэлдэ табигдана.

Хабарай тарилгын хүдэлмэриин захалжа байхада зарим ажахынууд трактор, машинануудаа хүсэд бэлэн болгоогүй, тракторна бригадануудаа бүрин эмхидхээгүй, тэдэндэ тодорхой түсэб, даабари, тракторна хүдэлмэриин гаргашын лимит гэхэ мэтэ хүргэгдөөгүй байна. Кабанскын аймагай совхозуудта 70 гаран трактор, 40 плуг, 20 гаран сеялкэ заһабарилгаһаа гараагүй байһаар. Иимэ аали нобшо ажалые юугээршье сагааруулхын аргагүй. Хабарай хүдэлмэриие хаһа соонь, һайн шанартайгаар үнгэргэхын тула техникээ бүхыдэнь бэлэн болгожо, түрүүшын үдэрһөө бүтээсэ ехэтэйгээр, һаадгүйгөөр хүдэлгэхоөр бүхы юумэеэ наринаар бэлдэхэ шухала. Тракторна бригаданууд техникын, тарялангай эздынь болоод, колхозой правлениин, совхозой дирекциин сэхэ хүтэлбэридэ ороход ушартай.

Ган гасуурта дайралдадаг манай республикын ажахынуудта тарялан уһалха гээшэ айхабтар ехэ аша үрэтэй. Тиигэбэшье эдэ үдэрнүүдтэ поли дээрэ һайрам тогтоохо, һубаг, ханаабаар ерэһэн түрүүшын уһые алдангүйгөөр газараа ундалуулха хүдэлмэри үшөөл хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Олохон колхоз, совхоздо газар уһалха звенонууд хүсэд бүридхэгдөөгүй, тэдэниие тусхай хубсаһа, хэрэгсэлнүүдээр хангаагүй байһаниинь гэмшэлтэй. Энэ дутагдалые саашадаа тэсэхын аргагүй.

Баян ургаса өөрөө ерэхэгүй, тэрэниие баатар ажалаараа түйлаха хэрэгтэй. Тиимэһээ энэ ехэ гүрэн түрын удха шанартай хэрэгые партийна организацинууд өөһэдынгөө үдэр бүриин хиналтада абажа, коммунистнууд болон комсомолшуудые, хүдөөтэй бүхы эдэбхитэдые, мэргэжэлтэдые баян ургасын түлөө тэмсэлшэд болгожо, социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрүүлхэ үүргэтэй. Тиихэдээ тарялангай гектар бүхэнһөө ашаг үрэ ехээр абахын тулада наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые шадаал һаа бардамаар, газарай хүрьһэнэй шэнжэ шанар харалсажа хэрэглэхэ шухала.

Энэ жэлэй хабарай тарилгые эмхитэй һайнаар үнгэргэһэнэй, газар тарялангай культура дээшэлүүлжэ, тарялангай гектар бүриһөө баян ургаса абаһанайл ашаар шэнэ табан жэлдэ хүдөө ажахые хурданаар хүгжөөхэ гэһэн зорилго амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэ түрүүшын алхам хэгдэхэ байна. 1966 он — табан жэлэй түсэбэй түрүүшын жэл баян ургасаараа алдаршаг лэ.

САБШАЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА ҺАРА

1966 АПРЕЛИИН 5 — 1966 МАЙН 5

ГАНСА ХҮН ГАЗАРАЙ ЭЗЭН БЭШЭ

Звенонууд тухай хөөрэлдөөн гараһан байгаа. Совхоздотнай хэды звено сабшалан дээрэ хүдэлхэб гээд парткомой секретарь нүхэр Очировһаа асуухадамнай:

— Нэгэл звено хүдэлхэ юм даа,—гээд харюусаба.

— Мүнөө сабшалан һайжаруулха һарада юун хэгдэжэ байнаб?

— Мүртэй хэгдэһэн юумэ үгы. Наг шэбхэ горитой зөөгдөөгүй. Тракторнууд хүдэлжэл байна. Ашаа тээдэг машина үгыбди. Гараар ашажа байхада юун бараг дахаб даа...

Хяагтын аймагай Погранична совхоздо 2600 гектар сабшалан бии. Тэрэнэйнь тон багахан хуби, 240 гектарынь уһалагдадаг. «Адууһа малай тоо толгой жэлһээ жэлдэ олошоржол байна» гээд совхозой хүтэлбэрилэгшэд абаһаар хэлэдэг. Тээд үбһэ тэжээлэйнь асуудал хайшан гээд шиидхэгдэнэб? Нёдондо сабшалан һайжаруулха талаар мүртэй хүдэлмэри ябуулагдаагүй. Сабшалан дээрэһээ абтаһан үбһэниинь оройдоол 11 мянган центнер болоһон. Гектарһаа дунда зэргээр дүрбэн центнерһээ үлүүхэн үбһэн хуряагдаа ха юм. Үбһэ тэжээлэй багаар абтадаг дээрэһээ тус совхозойхид ондоо тээгүүр, зуугаад модоной газарта ошожо, үбһэ сабшаха, тэрэнээ бүхэли үбэлдөө зөөжэ абаха баатай болоно. Энээндэ мүнгэ зөөри ехээр гаргашалагдадаг.

Совхозой сабшалангай үрэжэл бататайшье һаань, тэрэниие һайжаруулха хүдэлмэри хэжэ болохогүй юм гү? Игэжэ һонирхоһон байгаабди. Ажахын хоёр мянганһаа үлүү гектар сабшалан уһалагдадаггүй гэжэ нэрлэгдээд лэ, ямаршье эзэгүй болошоо гэхэдэ алдуу болохогүй. Ёһотоор эмхидхэгдэһэн звенонууд энэ совхоздо байхагүй. Бодото байдалһаань харахада, луговод Андрей Трифонович Агафоновто 500 гектар газар даалгагданхай. Энэ нүхэрэй хажууда хүдэлэлсэхэ хүн байхагүй, теэл «звено» гээд нэрлэгдэдэг. Ганса луговод совхозой сабшалан дээрэ ажаллана бшуу. Харин совхозой хүтэлбэрилэгшэд тэрэниие хараад, звенотойбди гэлсэхэ юм байна.

«Ганса хүн газарай эзэн бэшэ» гээд хэлсэгшэ. Тиимэшье һаань, Андрей Трифонович луговодой уялга бэе дээрээ даажа абаад, үшөө фуражираар хүдэлэлсэжэ байгаад, нилээд ехэ юумэ хээ. Мүнөө тэрээнтэй сабшалан дээрэнь ерэбэбди. Даадаг участогайнгаа нэгэ буланда 45 гектар газар таһалаад, 40 гаран тонно наг шэбхэ зөөлгөөд байна. «Тэрэнээ һайнаар үтэгжүүлэн уһалаад, хоёр дахин сабшуулха һанаатайб» гээд тэрэ хөөрэнэ. Арал дээрэ сабшагдаһан үбһөө уһанда абхуулхагүйн тула 15 сана мүнөө үбэлдөө бэлдэһэн байна. Үшөө нэгэ һайн үүсхэл гаргажа, Сэлэнгэ мүрэнэй мүльһэн дээрэ һолоомо шорой адхажа, хаалта барьяа. Хабар эртэ мүльһэнэй хайлажа эхилхэдэ, тэндэһээ уһа газаашань урадхуулжа, сабшалангаа уһалха һанал гаргаһан.

Юу хэлэлтэйб даа, энэ хүмнай үбһэ ногоо ургуулхаяал оролдоно ха юм. Теэд совхозой хүтэлбэрилэгшэд яахадаа ганса хүнэй ажал хараал байлсадаг гээшэб? Олон звено эмхидхэхэ аргагүй гү? Нүхэр Агафонов энээн тухай өөрөө юу хөөрэгшэ aaб?

— Манай совхоздо луговодуудай звено үгы тооной гээшэ ааб даа. Намайе звеньевод гээд нэрлэдэг. Сугтаа ажаллаха хүн байхагүй. Хэдэн звено ажахыдамнай эмхидхэгдээд, сабшалан даалгаха, түсэб даалгабари үгэхэ, участок бүхэниие технологическа картатай болгохо арга байна. Минии даажа абаһан сабшалангһаа ондоо уһалагдадаг зарим участогууд мүнөө хэндэшье даалгагдаагүй байһаар.

— Та луговод байнат. Ажалайнгаа түлөө ямар түлөөһэ абанабта?

— Энээн тухай мүнөө хэлсэгдэхэл ёһотой. Яахадаа луговодуудай ажал тоогдоногүй гээшэб? Энэ хүнһөө (парткомой секретарь тээшэ заана) асуугты! Нёдондо даадаг газараа уһалжа, хэды оролдолго гаргаабиб, һүүлэй һүүлдэ минии участок дээрэһээ «тэды үбһэн абтаа» гэжэ тоолгоһоншье юумэнь үгы. Совхозой бүхы сабшалангһаа дунда зэргээр гектарай 4 центнер үбһэн хуряагдаа гэгдээд лэ дүүрээ. Участогһаамни энээндэ орходоо 2—3 дахин ехэ үбһэн абтаһан байха. Гараар сабшагдаһан юм,—гээд лутовод хөөрэнэ.

Совхозой нэгэдэхи отделениие эрхилэгшэ нүхэр В. Д. Стрекаловскитай хөөрэлдэхэдэ, баһал луговодуудай звено эмхидхэжэ болохо гэнэ. Теэд энээндэ хэн һаалта хэнэб? Нэн түрүүн совхозой хүдэлбэрилэгшэдые зэмэлхээр. Олон звено эмхидхэжэ, тэдээндэ тусхайта газар даалгажа, луговодуудые урмашуулха талаар хэмжээ хараалха хэрэгтэ тэдэнэр һаналаа табинагүй. Главна агроном нүхэр Шубин иимэ байдалые мэдэһээр байжа, һанаа амархан байдагынь гайхалтай. Луговодуудай звенонуудые бии болгохо, ажалыень эрхилхэ хэрэг тэрэнэй гарта бэшэ аал?!

Эгээл иимэ байдалда орожо, Погранична совхозойхид сабшалан һайжаруулха һарые ямаршье бэлэдхэлгүйгөөр угтаа. Энэ һарада хэглэхэ хүдэлмэриин түсэб табигдаагүй. Бүхыдөө 16 мянган тонно, тэрэ тоодо сабшалан дээрэ 4000 тонно наг шэбхэ зөөглэхэ байгаад, үнгэрһэн арбаад хоногой туршада оройдоол 100 гаран тонно зөөгдөө. Совхоздо шэбхэ тээлэг нэгэ погрузчик бии аал. тэрэнь хүдэлнэгүй. «Шэбхэ гараар гээгдэжэ байна» гэлсэнэ.

Тэрэнһээ гадна, шиидхэгдээгүй ондоо асуудалнуудшье олон. Урдань Харанхын отделенидэ уһалууриин системэ хүдэлдэг байгаа. Теэд һүүлэй хэдэн жэлдэ энэнь хэрэглэгдэнэгүй. Гурбадахи отделениин Сафроновка гэжэ газарта нёдондо һубаг ханааб татагдаад, уһалууриин системэ болхогдоогүй дээрэһээ эндэхи тарялан, сабшалан уһалагдажа шалагданагүй. Энэ асуудал Хяагтын аймагай үйлэдбэриин управлениин урда нэгэтэ бэшэ табигдаһан аад, шиидхэбэрсэ олоногүй.

Үшөө юуб? Сабшалан һайжаруулхын тула түрүү онол арганууд энэ ажахыда нэбтэрүүлэгдэхэ байгаад, энээн тушаа хэгдэһэниинь тон бага. Мүнөө үедэ республикын олохон ажахынууд гербицидээр шугы бургааһа сэбэрлэнэ ха юм. Иимэ ажал энэ совхоздошье хэгдэхээр. Хэрбээ тэрэниие зүбөөр хэрэглээд, шугы бургааһа хатаабал, Сэлэнгын арал дээгүүр сабшагдадаг газарые үргэдхэжэ болохо. Мүн аммиагай уһа хэрэглэжэ, сабшалангай газарые үрэжэлтэй болгохо шухала. Луговод нүхэр Агафонов тиимэ уһанай ногооной ургасада һайнаар нүлөөлдэгые дуулаһан байгаа. Теэд энэ жэлдэ 50 гектар газарые тэрээгээр үтэгжүүлхэ гэхэдээ, хайшан гээд хэрэглэглэхэ байһаниинь мэдэжэ ядашанхай. Энээн тушаа совхоздонь һургаал заабари үгэхөөр хүн олдоногүй. Гайхахалаа нүхэр Агафонов Сэлэнгын совхоздо ошожо, энэ аргын ямараар хэрэглэгдэжэ байһан тухайнь һонирхохо байгаа гэһэн болоддо абтанхай.

Эдэ һайн жэшээнүүд ажахыда үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэдэг һаа, үбһэ ногооной ургаса нилээд дээшэлхэ һэн. Бүхы сабшалан дээрэһээнь дунда зэргээр гектарай 2—3 центнер нэмэлтэ ургаса абтабал, тус совхоз нёдондонойхиһоо 5—7 мянган центнерээр ехэ үбһэ абажа шадаха аргатай.

Погранична совхозой хүтэлбэрилэгшэд сабшалангай газарые тоолгошьегүй ха. «Үрэжэл муутай, ургаса абтахал бэшэ» гэжэ һанадаг гү? Зүгөөр тэрэниие тон түрүүн эзэтэй болгоод, луговодуудай звенонуудта даалгажа үгөө һаа, энэ хабартаа горитой хүдэлмэри хэгдэхэ, сабшалан дээрэ наг шэбхэ ехээр зөөгдэхэ, уһалагдаха байгаа. Теэд мүнөө үдэр үнгэржэл байна ха юм. Сабшалан һайжаруулха һарын муугаар үнгэржэ байхада, совхозой хүтэлбэрилэгшэд ямар хэмжээ абахаяа байна хаб? Асуултай.

Т. ГАРМАЕВ, М. БАТОИН, А. ДЕРИГЛАЗОВ, А. РЫЖКОВ.

«Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй нүүдэл редакциин тусхай корреспондентнүүд.

ХУЛИГАНУУДТАЙ ШАНГААР ТЭМСЭХЭ!

Ниитын гурим сахидаг хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэроссин зүблөөнһөө

...итын гурим сахидаг эургаа...удай хүтэлбэрилхы хүдэлмэри...шэдэй бүхэроссин зүблөөн ...релиин 15-да Москвада нээг...од, хулигануудтай тэмсэлэй ...ам шангадхаха асуудалнуудые ...шэн хэлсэжэ байна.

...РСФСР-эй Ниитын гурим са...хын министр **В. С. Тикунов** ...идхэл хэбэ.

Хулиган ааша гаргалга өөрөө ...уутай байхаһаа гадна, олохон ...арта тон хүндэ гэмтэ ябадал ...лон дэбэрдэг байна гэжэ элид..., үгэ хэлэгшэд онсолон ...дэглэбэ.

Зүблөөн дээрэ иимэ нэгэ ба...та дурдагдаа. Алтайн хизаар..., Кемеровскэ областьдо, Крас...рска хизаарта хуулиин гурим ...эгшэдые нэгэ, үе харюусалга... багаар хабаадуулдаг болоһон .... Тиигэһэнһээнь уламжалан, ...ри хүндэ гэмтэ ябадал гарга...д тон улам олошорһон.

Милициин хүдэлмэрилэгшэд ...итын гурим эбдэгшэд тушаа ...үлэй үедэ зарим газарта зөө...р хандадаг болоһон, тэрээнһээ ...атагаалан, гэм зэмэгүй үлэхэб... гэжэ тиимэ этэгээдүүд һана... захалһан байна гэжэ зүблөөн ...рэ тэмдэглэгдээ. Брянска хо...до ниитын гурим эбдэһэн оло... ушар хэмжээ абтангүй орхигдоһон байшоо.

Архи намнаалга хулигантаалгын гол шалтагаан болодог гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Тоо мэдээнүүдһээ харахада, гурим журам эбдэһэн элдэб аашанууд олонхидоо архиин һогтуугаар гаргагдадаг байна. Тиимэһээ архиар дашуурлгые үндэһөөрнь үгы хэхэ шухала.

Гэмтэ ябадал гаргаһан нэгэшье хүн хэһээгдэнгүй орхигдохо ёһогүй. Гурим эбдэгшэдэй хэрэг мүрдэлгын ехээр ундагайруулагдадаг байһые болюулха хэрэгтэй. Тиимэ ушар баримтанууд Воронежско, Курска, Куйбышевска, Новосибирскэ, Тюменскэ областьнуудта үзэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, хулиган ааша гаргагшадай хэрэгые мүрдэлгын болзор хороохо гэжэ хуули соо оруулха асуудал табигдаа.

Ниитын гурим эбдэгшэдые түргөөр, хуулиин үндэһөөр хэһээхэтэеэ хамта, улад зоной, илангаяа бага наһатанай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шадамараар ябуулха шухала. Милициин хүдэлмэрилэгшэд энэ хэрэгтээ олониитын, комсомолой, профсоюзуудай зүгһөө туһаламжа хүлеэхэ аргатай.

Хулиган ааша гаргалгые усадхахын тула захиргаанай бүхы зургаанууд хамтын хүсэлэлгэ гаргаха зэргэтэй. Милици, прокуратура ба сүүд эрид шууд ябуулга хэхэ ёһотой. Хорото хулигануудые гар даагшадта үгэхэ гэжэ үлүүсэ ехээр оролдодог ябадал болюулха тухай бодожо үзэхөөр болоо ха гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад онсолон тэмдэглэбэ.

Ниитын гурим эбдэгшэдгэ эсэргүү тэмсэлдэ улад зон эдэбхитэйгээр хабаадуулагдаха ёһотой байна. Тиин гэһээ 4 мянган дружиннигуудтай Курск хотодо оройдоо хэдэхэн лэ хүн амаралтын үдэрнүүдтэ үйлсэнүүдтэнь дежурладаг байба. Иимэ ушар Иваново, Пензэ болон бусад хото горбдуудта элирүүлэгдээ.

Бүхэроссин зүблөөндэ СССР-эй Генеральна прокурор Р. А. Руденко, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй түрүүлэгшэ В. Е. Семичастный, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагшын орлогшо А. Я. Сухарев, СССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. В. Куликов, РСФСР-эй прокурор В. М. Блинов, РСФСР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ М. М. Смирнов гэгшэд хабаадана.

А. СЕРБИН,
ТАСС-ай тусхай корр.

Делегадуудтай уулзалга

ХАХАД ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ—ИЮНИИН 12-то

ТОХОЙ. Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй хамтын суглаан дээрэ КПСС-эй XXIII съездын делегат, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. У. Хахалов үгэ хэлэбэ.

Нүхэр Хахалов съездын хүдэлмэри тухай, коммунистнуудай энэ ехэ хуралдаанда совет арадай ямар ехэ амжалтатайгаар ерэһэн тухайда дэлгэрэнтыгээр хөөрөө. Саашадаа шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб даабари дүүргэхэ тушаа хүдөөгэй ажалшадай үмэнэ табигдаһан зорилгонууд дээрэ тодорхойгоор тогтобо.

Суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн колхозой түрүүлэгшэ Р. С. Бадмаев, Арбузовай МТФ-е даагша Б. Ринчино, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй аймагай отделениин начальник И. В. Вдовин, Загастайн дунда һургуулиин директор Б. А. Раднаев болон бусад гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын түлөө, ургажа ябаа залуу үетэниие зүбөөр хүмүүжүүлхын түлөө хүн бүхэнэй харюусалгын дээшэлжэ байһаниие тэмдэглэбэд.

Суглаанда хабаадагшад КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдые нэгэн дуугаар һайшаажа, табан жэлэй түрүүшын хабарай тарилга эмхитэйгээр, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ, мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб июниин 12 —СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын үдэр болотор дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ.

Анхаралтайгаар. Һонирхолтойгоор

КАБАНСК. Байгалай болон Кабанскын совхозой хүдэлмэришэд, аймагай түбэй ажалшад КПСС-эй XXIII съездын делегат, партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Титовтой һаяхан уулзаба. Съездын хүдэлмэри тухай, съезд дээрэ баталан абтаһан түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй гүн удха тухай делегадай хөөрөөе суглааргшад ехэ анхаралтайгаар шагнаба. Хүнүүдэй һураһан олон асуудалнуудта тэрэ тодорхой харюунуудые үгэбэ.

«Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй Оронгын отделенидэ токарь Цыден Надмитович Гомбоев эрхим ажалаараа шалгарна. КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдээр урмашан зоригжоһон механизатор үдэр бүриингөө даабари һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэнэ. Зураг дээрэ: токарь Ц. Гомбоев.

С. МАРКОВАЙ фото.

ҮБЭЛЖЭЛГЫН ХАРЮУСАЛГАТАЙ ҮЕ—ХАБАР

ЭРХИМ ТУГАЛШАН

ХОРИ. Галина Галиевна Башкирова Загарайн совхозой гурбадахи отделенидэ тугалшанаар ажаллажа байдаг. Мүнөө тэрэ мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана.

Ямар амжалта түйлааб? Галина Башкирова 41 тугал харууһална. Оролдосо үүсхэлээ гаргадаг, һайнаар ажаллдаг. Тугалнуудаа саг соонь эдээлүүлнэ, уһална. Зоотехническэ заабаринуудые нарннаар сахина. Игэжэ ажаллаһанайнгаа ашаар тугал бүхэнэйнгөө шэгнүүрые хоногто 850 граммаар нэмэбэ.

Һайнаар ажалладаг хадань, тэрээндэ үнэтэ шан барюулагдаа.

Ж. БАДМАЕВ.

ФЕРМЭДЭНЬ ГУРИМГҮЙ, ҺАЛАН

Хабарай дунда һара гэрэба. Үдэртөө дулааншье һаа, һүниндөө хүйтэрнэ. Энэ үедэ «Восточные Саяны» колхозой Тальска һаалиин фермэдэ хүрэжэ ерэбэл, дутагдалнуудтай захаһаа ушархат.

Үнеэдэй байра соо шабар шабха. Һаалишад тэрэниие хүнэгөөр удхажа, байрынгаа сонхоор газаашань хаяна. Хожомынь тэрэнээ морёор зөөжэ абаашадаг. Үнеэдэй доро дэбдихэ юумэн үгы тооной.

Малай тэжээлшье хомордонхой. Үнеэдтэ сүүдхэ соо 3 килограмм үбһэн, бага зэргэ силос болон гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомон үгтэнэ. Теэд һолоомониинь дууһаха дүтэлөө.

Һаалишад малайнгаа байра өөһэдөө сэбэрлэдэг, үбһэ, силос, гидролизно аргаар буйлуулагдаһан һолоомо гараараа зөөжэ, малдаа үгэдэг. Юрэдөө, үнеэдээ һайса һааха сүлөө тэдэндэ болодоггүй гэхээр. Һаалишадай амарха үдэр орондонь ажаллаха хүн байхагүй.

Эдэ бүхы дутагдалнуудһаа болоод, үнеэдэй һү шэмэнь тагана. Мүнөө һаалишад даалгагдаһан 15 үнеэдһээ сүүдхэдөө арайхан гэжэ 40—60 килограмм һү абана гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө минил 3—4 килограмм һү һаана.

Үнеэдэй тугаллаха байрада эобол, бүришье ехээр ормаа хүхархат. Эндэнь хүйтэн. Ханаарнь һалхин торосогүй ородог. Тэндэнь [illegible] обоохой шабааһан хэбтэхэ. Байра соохи үнэр таһарые татаха хоолой байхагүй. Тиимэһээ энэ байра соонь үглөөгүүр орохын аргагүй үнэртэй байдаг. Тугалайшье, үнеэдэйшье байранууд сагаадагдаагүй, муухай. Иимэ һалан муухай, зохидоор тааруулагдаагүй байрада байһан үнеэд шэмэ ороногүй, жэжэ нялха тугалнууд үхэнэ.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд эдэ дутагдалнуудые хаража, мэдэжэ байбашье, зохихо хэмжээ абанагүй. Хэды болотор энэ фермэ гээгдэхэ юм?

Т. КОНДРАТЬЕВА.

Мартагдаһан отара

Николай Дмитриевич Асеевэй отарада хүрэжэ ерэхэдэмнай, наран нилээд дээрэ гарашоод байгаа һэн. Ахалагша хонишон ехэл гомдонги. Хониднай бүхэли үбэлдөө бэлшээридэ ябаа. Һүүлэй һарада хонидтомнай үбһэнһөө байха һолоомоншье үгтэхэеэ болишонхой. Хурьгалха хонидые эртэнһээ һайнаар эдеэлүүлжэ, шадал тэнхээень һуларуулангүй байбал, өөдэргэн дорюун хурьгад абтаха ха юм. Теэд яахадаа совхозой хүтэлбэрилэгшэд, зоотехнигууд энэ шухала хэрэгтэ һаналаа табинагүйб. Ноёд манай отараар ябажа, ажал хүдэлмэреэрнай һонирходоггүй.

Охин-Булагай совхозой дүрбэдэхи отделенидэ хамта хонидой 4 отара бии. Үбһэ тэжээлээр тон бага. Хонидынь туранхай. Зүгөөр Сергей Михайлович, Николай Дмитриевич Асеевтэнэй отарынхид үбһэ тэжээлээр дутамагшье һаа, хонидоо гарза хоролтодо оруулангүй үбэлжэлгэеэ үнгэргөө. Нүгөө хоёр отарадань хонид гарзална.

Саг үшөөл эртэ. Май һараһаа хонидынь олоороо хурьгалжа эхилхэ. Одоол харюусалгатай саг тэндэ гээшэ. Хони хурьгадайнь байха байра шингтэй, мууданхай.

— Совхозой зоотехник В. Капнин мүнөө үбэл манай отараар нэгэшье дахин ябаагүй,— гээд, хонишод гомдоно.

Тэрэньшье зүб. Үбэлжэлгын үедэ хонишодой ажал харагээр, байра байдалаар һонирхожо, шалгажа, туһаламжа хүргэжэ ябаха гээшэ зоовет мэргэжэлтэдэй наһан уялга байгаа ха юм.

Хонишодой гэртэ ороходо бог шоройдоо дарагдашанхай, муухай. Хэбтэжэ амарха гэхэдэ ороншьегүй, олонхи хонишодынь газараар унтана. Газетэ, журналшье гэжэ байхагүй. Сэхынь хэлэхэдэ, совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ мартагдашанхай отаранууд Охин-Булагта олон.

А. ГУСЕЛЬНИКОВ.

Бэшүүрэй аймаг.

ҮНДЭР ШАГНАЛ ХАЙРАДА ХҮРТӨӨШЭД

ХАНДА ХҮГШЭНЭЙ БАЯР

Үнэн сэхээр, оролдосотой шударгыгаар ажаллажа, олонитын хэрэгтэ хубитаяа оруулжа ябаһан хүниие—ямар ажалтай, хаана холошье байг—засаг түрэмнай хэзээдэ обёорһон, аша габьяагаарнь шагнаһан, урмашуулһан байдаг. Ханда хүгшэн Далахай нютагтаа—манай республикын эгээ баруун захын «Байкал» колхоздоо малай хойноһоо дахаһаар гуша гаран жэл болоо. Эдэ жэлнүүдтэ мал адуулаашье, һалишанааршье хүдэлөө. Тиигэбэшье ехэнхи сагаа һаалишанаар ажаллаһан.

Үнеэн бүриһөө хэдэ мянган литр һү haaжа, республика дотороо суурхажа ябаагүйшье һаа, Ханда Жигжитовна оролдосотой бэрхэ, амжалтатай, үрэ дүн ехэтэй ажалаараа, ажалша, даруу зангаараа нютаг нугадаа хүндэтэй, магтаалтай болоһон хүн. Ушар юуб гэхэдэ, Захааминай аймагай «Байкал» колхозой нютагай үүлтэрэй үнеэдые Сэлэнгэ, Тарбагатайн гү, али Прибайкали, Загарайн үнеэдтэй жэшэхээр бэшэ, һү гарасаар тон бага ха юм. Тэрэ саанаа үндэр дээрэ энэ газарта зелёнкоһоо бэшэ тарилга оройдоо хэгдэдэггүй шахуу. Талха тарияанай эүйл, шэмэтэ тэжээл эдидэггүй үнеэдһээ юун ехэ һүн haaгдахаб. Тиигэбэшье дүршэлтэй һаалишан Ханда Жигжитова һү һаалиһа нэмээ нэмээһээр, һүүлэй жэлнүүдтэ үнеэн бүриһөө мянгаад литр һү haaжа, колхоз соогоо эрхимлэжэ байдаг. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ жэлдэ 18 үнеэдһээ 17.880 литр һү һаажа, түсэб, уялгаяа холо үлүүлээ. Жэлэй эхиндэ абтаһан социалис уялгань 16 мянган литр байһан. Нёдондо 18 үнеэдһээ 19 тугал абажа, нэгэшье толгойн гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлээ. Урда жэлнүүдтэшье һаалишан түсэб, уялгануудаа баһал амжалтатайгаар дүүргэжэ байһан.

Эдэ бүхы амжалта габьяаень харалсажа, оронойнай засагай дээдын зургаан — СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Ханда Жигжитовае мэнэ һая «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар шагнаһан байна.

— Дотороо ехэл баяртай ябажа байнабди даа. Мүнөө жэл хүдэлөөд, пенсидэ гараха гэжэ байгаа хүм. Ажалһаа гарахым урда тээ иимэ ехэ шагнал хайрадаа хүргүүлһэндэнь парти, правительстводаа ехэл баяртайб, — гэжэ Ханда Жигжитовна үнэнхэ зүрхэнэйнгөө үгэнүүдые хэлэнэ.

Ханда хүгшэнэй үшөө нэгэ омогорходог юумэнь —коммунис ажалай ударнигай нэрэ солонь болоно. Нютагтаа колхоз тогтоһонһоо хойшо мал ажал дээрэ хүдэлжэ, коммунизм байгуулагшадай түрүү зэргэдэ ябагшадай нэгэн, орден, медальтан гүүлээд, пенсидэ гарахаһаа һайхан юу байхаб.

Зураг дээрэ: Х. Жигжитова.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

Ф. Сорокиной фото.

Хүдөөгэй парторганизацинуудаар

ДҮН ҺАЙН, ЗОРИЛГО ЕХЭ

Хэжэнгын совхозой дүрбэдэхи отделениин клуб соо хүн зон олооороо суглараба. Парткомой үүсхэлээр эндэ һаалиин бүхы гүүртэнүүдэй һаалишад, үхэршэд, бригадирнуудай, тэрэшэлэн отделенинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд ба мал ажалай мэргэжэлтэдэй зүблөөн үнгэрэгдэбэ. Совхозой парткомой секретарь нүхэр Сангадиев КПСС-эй XXIII съездын дүнгүүд тухай богонихоноор хөөрэжэ үгэбэ. Удаань партиин съездын хүндэлэлдэ малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй, тэдэнэй абаһан уялгануудай дүүргэлтын дүнгүүдые согсолбо.

Малшадай үүсхэлтэ ажалай аша туһаар совхоз нэгэдэхи кварталай түсэбһөө үлүүлэн 800 шахуу центнер һү гүрэндөө тушаагаа. Иннокентьевкын, Ленинэй замай, Үльзытын, Красноярай, Ахангайн гүүртэнүүд мүрысөөндэ онсо шалгараа. Зүблөөндэ хабаадагшад СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтые эрхим амжалтаар угтаха зорилгоор шэнэ уялгануудые баталан абаба.

Зүблөөнэй эсэстэ эрхим һаалишадта, түрүү һуури эзэлһэн отделени, гүүртэнүүдтэ шангууд, улаан вымпел болон түгүүд барюулагдаа. 33 жэлэй туршада таһалгаряагүй һаалишанаар хүдэлжэ, суута гараһан Юмжит Намжиловна Дамбаевае Ленинэй орденоор шагнагдаһантайнь дашарамдуулан, нүхэдынь халуунаар амаршалба.

Х. ЖАМСАРАНОВ.
Хориин аймаг.

СЪЕЗДЫН ДОКУМЕНТНҮҮДЫЕ ТАЙЛБАРИЛНА

КПСС-эй XXIII съездын боложо байха үедэ тэрээнэй хүндэлэлдэ колхоз, совхозуудай дэргэдэхи уран һайханай коллективүүдэй харалта Бэшүүрэй аймагта үнгэргэгдэһэн байгаа. Тэрэ харалтада хамта 26 коллектив эди шэдиэ, оюун бэлигээ харуулаа, нютаг зоноо гайхуулаа, баярлуулаа, магтаал суута хүртоо.

Мүнөө үедэ партиин XXIII съездын түүхэтэ документнүүдэй гүн гүнзэгы удхые ниитэ олондо ойлгуулан тайлбарилха хүдэлмэри хаа хаанагүй ябуулагдажа байна. Ажахы бүхэндэ агитаторнуудай семинар үнгэргэгдөө. Ойлгуулмжын хүдэлмэридэ партиин райкомой лекторнууд, элидхэлшэд, «Знани» бүлгэмэй гэшүүд үргэнөөр хабаадуулагдана. Аймагай түб һууриһаа хүдөө нютагуудай ажалшадай дунда лекци уншаха, элидхэл хэхэ, ойлгуулмжын хүдэлмэри эмхидхэхэ даабаритайгаар гуша гаран эдэбхитэд ошонхой.

Б. САНЖИЕВ.

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГТА

ТҮСЭБӨӨ УРИДШАЛАН

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшад ниитынгээ малай тоо толгойе олошоруулха, хүшэ шадалыень һайжаруулха зорилго урдаа табина. Эндэ илангаяа малые шахан таргалуулдаг гүүртынхид эрхим амжалтатай. Эдэнэр һаяхан Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадта 456 центнэр үхэрэй, гахайн тарган мяха тушааба. Тиигэжэ эдэнэр кварталайнгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн юм.

Ехэ-Куналейн һаалишад баһал һайн амжалта туйлаха зорилготой. Мүнөө эдэнэрэй дундаһаа һаалишад Н. Федотова, Т. Кравцова, Г. Ерофеева, А. Гребенщикова, М. Фадеева гэгшэд эрхим ажалаараа суурхана.

«ДОБТОЛГО» ЭХИЛЭЭ

Кировэй нэрэмжэтэ колхоз сабшалангай ехэ газартай юм. Зүгоор энэнь һүүлэй үедэ шугы бургааһанда даруулжа эхилһэн байгаа. Колхозой правлени Оронгын уһалууриин системын управленитэй тусхай хэлсээ баталжа, 100 гектар талмайн һөөг бургааһа сэбэрлүүлхэ болоһон байна. Мүнөө тус управлениин механизаторнууд хоёр ехэ трактораар сабшалан дээрэ ургаһан шугы бургааһануудта «добтолжо» эхилээ.

А. НАГАСЛАЕВ.

ЭРДЭМТЭД—ХҮДӨӨ АЖАХЫДА

Бэлигтэй селекционер П. П. Лукьяненко 20 ондоо сортын шэниисэ бии болгоо юм. Һүүлэй хоёр жэл соо «безостый-1», «ранняя-2» ба «краснодарская-6» гэһэн сортнуудые бии болгоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (баруун гарһаа) Социалис Ажалай Герой, Ленинскэ шангай лауреат П. П. Лукьяненко, селекциин таһагай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ аспирант Ю. М. Лучков шэнэ сортын шэниисын хоолосуудые илган хаража байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ОЧЕРК

АЖАЛША БҮЛЭ

ЯРУУНЫН эгээл баруун захын колхоз «Коммунизм» болоно. Колхозой центр Үльдэргынгөө тэг дунда оршодог. Малшадынь центрээ тойроод, ойн захаар, гүбээнүүдэй боорёор түбхинэнхэй. Һуниин сагта колхозой центрэй зүүн тээхи Ханитын-Үндэрэй оройдо гараад, дүрбэн тээшээ шэртээ һаа, олонхи байрануудай зайн гал яларан харагдаха. Баруун тээхэнэ, холошог бэшэ, гэнтэ газар дороһоо гарашаһан шэнгеэр зайн гэрэлнүүд сэсэгтэн байха. «Тэрэ юун гээшэб?» — гээд түрүүшынхеэ хараһан хүн заатагүй асууха.

— Тэндэ колхозой суута хонишон Доржиев Цыдендамбатан үнинэй һуудаг даа,—гээд, хэмнайшье омогорхон харюусаха байха. Энэ ажалша үнэр бүлэ тухай хөөрэлдэхэ, һонирхохо юумэ ехэ. Ажалай алдар суутай хүнүүдээр золгохо гээ һаа, тэндэһээ. Цыдендамбатанһаа эхилхэ хэрэгтэй,—гээд, хэлэһэн хүн эндүүрхэгүй.

Тэндэ хониндо угаа таарамжатай, шулуун һууритай, отарые хөөмэйлэн тойроһон, таха шэнги түхэреэн, нарин ногоото гүбээнүүдые ажаглагты. Тэрэ захаараа хужартай нуур үнгэрһэнөө һанана бэзэт. Энэ үбэл зунгүй хара уһаар харьялжа байдаг булаг обёорогты. Эдэ бүгэдые харахадаа «хонишонойл юртэмсэ юм байна» гэжэрхихоор байха. Залгалаа ута гэрэй газаа набтаршаг бэетэй, хүрин улаан шарайтай хүн гоё гуулин зэмсэгээр хатарша зээрдээ хүллөөд, һүүл һамбайень хитайтар боожо байхадаа болохо. Тэрэмнай ажалда дарагдаа гэжэ үгы, ходоол ама һайнтай, морёо гоёоһон, яб-саб гэмэ ябадаг хүн ха юм. Энэтнай отарые даагша Доржиев Цыдендамба бэеэрээ байна гээшэл даа: Танилсагты!

— Үбэлые хэр үнгэрөөжэ, түлнүүдээ һайн абажа байна гүт? — гээд асуугаа һаатнай, Цыдендамба тогтон торонгүй, тоо алдангүй, хото хорёогоо харуулжа абажа яриха. Газаахи ажалдаа айхабтар шадабаритай, үбһэ хуряалгын үедэ унтан хэбтэнгүй үбһэ тэжээл суглуулһан, намартаа газарай гэдхэндэ хото хорёогоо дарайлгаһан хүн ха юм.

Эзэн ёһоор бариһан хашаа хорёонуудые хаамжа үүдэнүүдээр орон һубарилдахат. Түлигдэжэ байһан гонзогор гэр заажа, эндэ үлбэр ахир хони хурьгад байдаг юм гээдхихэ. Хэдэн олон ондоо илгаһан хонид үбһэ эдижэ байна. Үни түрэһэн, һая түрэһэн нарай эхэ хонид, түрэхэ дүтэлһэн хонид, дэлгэнэһэн хонид гээд лэ бултадаа илгарна.

— Дэлгэнэһэн хонидтнай адлил үбһэ эдинэ гү?

— Тиигээд лэ һайн хурьгадые гаргана бшуу.

— Һубай хонид бии гү? Хаанаб?

— Бии даа. Олон. Түлгэдтэй ха юмбибди. Тэдэ һубай хонид шоодбори чаб даа. Тэдэ газаа һолоомоор хал...гдаад, тэрэ хойто хадаар бэлшэжэ ябана.

Хониной набтар ута баазын үүдэ нээжэ, Цыдендамба дахуулан орохо. Ёһотойл нарайлаагын газар. Олон хониной аминда дулаасашанхай, хаамжануудаар таһалһан таһалганууд соо үнгэрэгшэ үдэр, энэ һүниндөө түрэһэн хонид. Зариманиинь хурьгаяа хажуудаа хээд хэбтэхэ, хурьгаяа долёожошье, хүхүүлжэшье байха. Саашаа орохот. Бүри һая эхэһээ таһалагдаһан нарай хурьгад обооржо хэбтэхэ. Саадахи таһалга соо хүнэй дуу дуулахань дуулдаха. Обёорон шагнахат: «Тээгэ, тээгэ» гэһэн буряад хүндэ мэдээжэ аялга зэдэлхэ. Шамдан орохот. Даруу номгон, дунда зэргын бэетэй, хурьга зүүн һугадаа һугабшалһан бэри угтаха. Танилсагты.

Цыдендамбымнай нүхэр Цыдынжапова Цыренжаб гээшэ»,—гээд, хажуудатнай ябаһан хүн эжэлэнгүй хэлэхэ.

— Һайн, ажал дээрэтнай танилсаба ха юмбиб,—гээд, баруун гарыень адхаха зуураа, «энэ бэриие хаана хараа бэлэйб»,—гээд бодолгото боложо магадта. Зүб, Цыренжабнай аймагайнгаа Соведэй депутат юм. Ямар нэгэ сесси дээрэ хараһан байжа болоот.

— Эдэ түлгэнүүд хурьгадаа голоод, абхуулха гэжэ байнаб даа,—гээд. баруун гарайнгаа араар хаб хара үһэеэ ара тээшэнь эльбэхэ.

— Тээгэлхэдэтнай түргэн абана гү?

— Абадаг лэ даа.

— Хонин гээшэ ехэ уян сэдьхэлтэй амитан гээшэ ха.

Тиихэдэ дуун гээшэмнай баһа хүсэтэй ха юм даа.

— Хүгшэнэйнгөө хангюурдашахада миниишье досоо уяршадаг лэ, —гээд, Цыдендамба хүхинэ.

— Аманда орохысо бү шашал даа,—гээд Цыренжаб хорихо.

Саашаа булта һубарилдан орохот. Шаг шууяа табилдан, нюдэ эреэлжэлмэ хурьгад хушууран угтаха. Эндэ дуугаралсахын аргагүй, хоёр шэхэ дүлиирмэ.

Эдэ хурьгадые хүхүүлгэн дээрэ байжа харалтай болохо. Эхэнүүдыень дүтын хорёо соо оруулба. Арбаад хони нэгэ багахан хорёо соо илгажа хаагаад, хурьгадыень асаржа табиба. Эдэ хонид хурьгадаа танидаггүй, ерэһэн лэ хурьга хоёршье һаань хүхүүлжэ, хүсэ табидаг,—гээд, Цыдендамба ойлгуулха. Энээнэй һүүлдэ мүн арбаад хурьга илгажа хааба. Эдэ болбол «хулууша» хурьгад хиналтада оробо гээшэ. Хэрбээ эдэниие хурьгадаар хаагаа һаа, хурьгадай эхээ олотор, үймөөн соогуур олохон лэ хони һэбижэрхихэ бшуу. Иимэнүүд хэмжээ абаһанай һүүлдэ хурьгадаа эхэтэйнь ниилүүлжэрхихэ. Хонид хурьгаяа бэдэрхэ. Хурьгад эхээ бэдэрхэ. Удаахан маараан, үймөөн болохо. Цыренжаб зарим хурьгадай эхээ олоходонь туһална. Удангүй булта олосолдоод, хон-жэн болоно. Хурьгадай һүүл борбигонолдоно. Эхэ хонид хонишоороо үлыгөөд хибэдэһээ хибэнэ.

Нэгэшье хурьган тэмдэггүй. Ямар колхоздо бэлэй даа, хони хурьгадынь харахадам, булта элдэб үнгын шэрээр будаһан тэмдэгтэй бэлэйл.

— Миниитнайл Цыренжаб хурьгадаа бултыень тэмдэггүйгөөр танидаг ха юм. Тэмдэглээбди гэжэ нооһо гутаадаггүйбди,—гээд, Цыдендамбын магтахада Цыренжаб «юун болоо хүн гээшэб» гэһэн шэнги Цыдендамба тээшээ халта ёлогод гээд абана.

— Үнэниинь хэлэнэ бэшэ гүб? Урдань һайн хүн морёо магтаха, муу хүн һамгаяа магтаха гэгшэ бэлэй. Би мүнөө морёошье, һамгаяашье магтагшаб. Һайниие магтаха ёһотой.

— Зүб, зүб,—гэлдээд булта хүхин энеэлдэхэт. Ажалые энеэдэн шэмэхэ. Зугаа хүхеэн эсэһые мартуулдаг. Энэ үедэ хурьгад садаад, танай энеэдэн доро хатаралдажа эхилхэ. Зарим хонид «һүн дууһаа, хүреэ, залхуутай» гэһэн шэнги хурьгаа хүхүүлэнгүй оодогонохо. Цыренжаб хонидоо гаргажа, хурьгадаа илгаха. Эгээл эндэ танай шадаха ажал байха. Хоёр хормойнгоо үзүүр үргөөд, хони, хурьга туулсахат.

Цыдендамба Цыренжаб хоёрой уэжэ байһан ажалыень хараад, үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдөөд байхада, тэдэнэй шадамар бэрхэ ажалаар урмашангүй аргагүй. Тэдэнэр өөһэдынгөө ажал хэрэг магтажа үгэнэгүй, харин һүүлэй жэлдэ һайн байратай, унтаршагүй зайн галтай болоһоноо дурдан, колхозоо магтанад.

Арба гаран жэлдэ үргэлжэ хонин дээрэ ябаһан энэ бүлын мэргэжэл болон туйлаһан амжалтань удаан хөөрэлдөөд байхада улам улам тобойжо харагдаха. Хурьган байхадань тушаажа абаад, хүгшэртэрнь хараһан 630 толгой хонидоо үнгэрэгшэ жэл түрүүлжэ түлынь абаад. түрэндэ тушаажа хүгшэрөөгөө. Тэдэ хүгшэн хонидоо һайнаар харууһалһанай хүсөөр зуун хонин бүриһөө 90 хурьга абаһан, толгой бүриһөөнь 3,7 килограмм нооһо абаһан байха. Тиигээд эрхим тарганаар тушаагаа. Орондонь эдэ түлгэнүүдые ... жа абаа. «Тушааһан һүр... раха, һубайрхые үзөөгүй, ... һо һайнтай юм һэн. Жэл ... мэлтэ түлбэри абхуулһан ... түлгэнүүд баһал тиимэ, ... хонид боложо магад. Мүнөө ... түрэһэн жэлдэнь һайнаар ... гэжэ үнэн зүрхэнһөө оролд... гээд Цыренжаб һанаһана... жэрхихэ.—Энэ жэлдэ түрүү... харин тобирлуулха ёһото... аад, колхозоймнай түл аба... тушааха түсэбэй дүүргэлт... тэй болоходонь, 270 хурьг... харууһалһанай хүсөөр абу... гээд уялга абажа, ороондо... һан байгаабди. Мүнөө ... 300-гаад хурьга абаад ба... Үшөө дэлгэнэһэн 100 түлг... Бултадаа 640 эмэ түлгэтэй... гээд, Цы... ба хэлэнэ.

Цыденда... най бүлэдэ ... дүүрэн х... үхибүүд. ... рюун хүт... тан хараха... нэйхи 9 ... тэй, 4-нии... рагшад, 5 багашуул далаад ... хүгшэн баабай эжы хоёртоё... дүүргэжэ байдаг. Эгээл о... үлгы сооһоо Цыренжаб аба... хэеэ хүхүүлнэ. «Цыренжаб ... герой хүн байнаш даа. Иимэ... багашуултай аад, ажалаа ни... наар жэлһээ жэлдэ ябуулж... ха» гээд үнэн сэдьхэлһээ ... һаал хэлэхэт.

— Хүдэлэнгүй яаха гээшэ... Энэ XXIII съезд дээрэ таби... табан жэлэй түсэбые хэн д... хэб? Манай үргэшаа шарма... дэлөөгүй һаа. Энэ табан ж... колхознай хонидоо арбан ... мянган толгой болгохо түс... Бидэ энэ түсэбые үнэн аж... дүүргэхэ уялгатайбди. Дүүр... байхабди. Хамтын эрмэлзэл... гээд, Цыренжаб эрид зоримг... харюусаха.

Энэ габьята эхэнэрэй аж... дэрөөр сэгнэгдээ. Цыренжаб ... дэлэлэй тэмдэг» орденоор ш... даа гэжэ газетэдэ уншахада... баярлааб.

—Хонимнай моринсой сэн... юм. Хониной мяхан хоёр ... үнэтэй болоо. Нооһон, түлын... нин һүрэг колхозой олзын ... ха юм. XXIII съездын мат... нуудые уншаад байхадаа ... һайнаар ажаллаха дуран ... —гээд, Цыдендамба үргэлж... нэ.

Иимэ бултаараа һайн а... үнэр баян, һайхан сэдьхэл... лындэ орожо дуугаралсаад, ... лынь үзөөд, хүүгэд хүгшэды... раад мордоходо, сэдьхэлдэ... һайхан бодол түрүүлхэ, ... оруулха даа.

Ц. НОМТО...
Үльдэргэ нютаг.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ ҺУРАЛСАЛ

Хүнхэнэй Соёл культу... байшан соо аймагай хү... ажахын мэргэжэлтэд булт... сугларжа семинар хэбэ. ... семинар дээрэ «КПСС-эй X... съездын шиидхэбэринүү... бэелүүлхэ талаар агроно... дай, зоотехнигүүдэй, вете... нарнуудай зорилгонууд ту... КПСС-эй райкомой нэгэд... секретарь нүхэр А. Д. Тах... элидхэл хээ.

Тэрэнэй һүүлээр секци... гэ хэшээл үнгэргэгдөө. Зоо... нигүүд, ветеринарна хүдэл... рилэгшэд нэгэ секци бол... мяха, нооһо ехээр үгэдэг ... олоор үсхэбэрилхэ тухай ху... ажахын эрдэмэй кандидат Д. ... Дашиевай лекци шагнаһан.

Аймагай хүдөө ажахын ... лэдбэриин управлениин гл... зоотехник нүхэр К. И. Бе... «Колхоз, совхозуудта адуу ... лай үүлтэр һайжаруулха ... хай» асуудалаар элидхэл ...

Агрономууд, мүн механ... торнууд амяар амяараа с... ларжа, теоретическэ лекци... дые шагнаа, хабарай тарил... бэлэдхэлэй ябаса тухай ... сээ.

Һүүлээрнь аймагай хү... ажахын мэргэжэлтэдтэ у... һайханай концерт харуулаг...

Б. БАЛЬЧИНОВ.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ—ХҮДӨӨ АЖАХЫДА

1970 он болотор колхоз, совхозуудай машинын паркын үнэ сэн 15 миллиард түхэригтэ хүрэхэ

Михаил СИДЕЛЬНИКОВ,
СССР-эй тракторна болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерствын коллегиин гэшүүн, техникын эрдэмэй кандидат

1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүд дотор колхоз, совхозуудые оньһон техникээр зэбсэгжүүлгые улам һайжаруулха асуудалда анхарал ехээр хандуулагданхай. Энээнтэй дашарамдуулан, Хэблэлэй һониной агентствын корреспондент трактор болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын министерствын коллегиин гэшүүн Михаил Сидельниковые хэдэн асуудалда харюусахыень гуйба.

АСУУДАЛ: Оронойнгоо хүдөө ажахыда долоон жэлэй туршада промышленность юу үгөөб?

ХАРЮУ: Совет хүдөө ажахы жэл бүхэндэ хэды түхэригэй оньһон техникэ абадаг бэ гэжэ харигүйэнүүдһээ ерэһэн айлшад ходо намһаа асуудаг. Үнгэрһэн долоон жэлдэ түсэбэй ёһоор дүн хамтадаа 14,8 миллиард түхэригэй трактор болон машинанууд бүтээгдэхэ ёһотой байгаа. Бодото дээрээ долоон жэлэй эсэс болотор энэ тоо 20,6 миллиард түхэриг хүрэтэрөө дээшэлһэн байна. Долоон жэл соо трактор үйлэдбэрилгэ 9,7 процентээр, хүдөө ажахын машина —12,2 процентээр дээшэлээ. Энэ хугасаа соо хамта дээрээ 2 миллионһоо дээшэ трактор, олон тоото комбайн, тракторай сеялкэ, плуг болон бусад машина болон түхеэрэлгэнүүд гаргагдаа. Ороной газарай хүрьһэ болон сагай уларилда тааруулагдан хэрэглэгдэхэ машинануудай янза түхэл олошоронхой.

Долоон жэлэй туршада 15 түхэлэй трактор, пая гаран янза бүриин түхэлэй хүдөө ажахын машина, хэрэгсэлнүүд байгуулагдажа үйлэдбэридэ ябуулагдаа. Ороһото ургамал, кукуруза, саахарай свёкло, хартаабха болон хлопок тарижа ургуулха хүдэлмэриие түгэдөөрнь оньһожоруулхада хэрэгтэй болодог бүхы машинанууд олоор бүтээгдэнэ. Улһа тарижа ургуулха, хуряаха хүдэлмэриие түгэдөөрнь оньһожоруулха, колхоз, совхозуудай фермэнүүдтэ тэжээл бэлдэжэ хубааха хүдэлмэриие оньһожоруулха машинанууд бүтээгдэжэ бэлэн болуутай байна.

Яһала ехэ хүдэлмэри хэгдэнхэй гэжэ бэзэ. Гэбэшье үшөө ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй байна.

АСУУДАЛ: Хэхэ юумэнүүдээ тодолон хэлэжэ үгыт.

ХАРЮУ: Түрүүшын ээлжээндэ колхоз, совхозуудые оньһон техникээр зэбсэгжүүлгын эрхим шатада хүргэхэ хэрэгтэй. Табан жэл соо 1 миллион 790 мянган трактор бүтээжэ хүдөө ажахыда үгэхэ хэрэгтэй. Тэрэ тоодо газар хахалдаг 780 мянган трактор. Тэрээнһээ гадна, тарья хуряалгын 550 мянган комбайн болон хүдөө ажахын бусад олон оньһон машина гаргагдаха.

Гэхэтэй хамта оньһон машиные олоор гаргажархихадал хамаг хэрэг бүтэшэхэ бэшэ ха юм даа. Мүнөө колхоз,совхозууд экономическа талаараа бариишатай, бүтээсэ ехэтэй оньһон техникэ худалдажа абадаг болонхой. Тиимэһээ совет конструкторнууд шэнэ трактор, комбайнуудые бүтээхэдээ, шадаал һаа түмэр багаар хэрэглэхые, найдамтай бүхэ байхынгаа хажуугаар, жолоодоходо орёо бэшэ машинануудые хэхые оролдоно. Энэ жэлдэ хүдөө ажахын шэнэ машинануудай жара гаран конструкци үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагдана.

Мүнөө механизаторнууд трактораа тоһодохо, сэбэрлэхэ хэрэгтэ сагаа ехээр гаргашална. Хүдэлмэриин 10 час бүхэнэй нэгэ час соонь трактораа тоһодохо. Харин мүнөө трактор тоһодохо сагые 3—4 дахинаар хороохо конструктивна нарижуулга хэгдэжэ байнхай. Жэшээнь, трансмиссиин подшипнигууд сезон соо нэгэл тоһодогдодог, харин үсөөн хэрэглэгдэдэг хадын тормоз нарижуулагдаһанай һүүлээр оройдоошье тоһодогдодоггүй байха. Агаар сэбэрлэдэг түхеэрэлгэ урдань шэл амһартатай байжа, тэрэнииень халаан бүхэндэ тооһонһоонь арилгаха хэрэг гарадаг һэн. Агаарые шорой тооһонһоо оньһон аргаар сэбэрлэхэ мультициклон шэнэ конструкци дотор хараалагданхай.

«Беларусь», «ДТ-75» түхэлэй тракторнууд автоматическа аргаар ябуулагдаха туршалга гаража байна. Автоматическа аргаар эдэ тракторнуудай ябуулагдахада, тракторнууд үндэр бүтээсэтэйгөөр хүдэлмэрилдэг болохо юм. Жэшээнь, «Беларусь» трактораар часай 5 километр культиваци хэдэг байгаа һаа, автоматическаар жолоодохо үедэ часай 10 километр ябадаг болохо юм. Тиихэдэ эгээ шухалань халаа трактористын ажал хүнгэн боложо үгэхэ байна.

Мүнөө манай хүдөө ажахын үйлэдбэридэ гарай хүсэ хэрэглэдэг хүдэлмэри олон байна. Тэдэниие оньһожоруулха гээшэ ехэхэн шухала хэрэг болоно. Эгээл тиимэһээ КПСС-эй XXIII съезд дээрэ баталагдаһан арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүд соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Тарияан ажал, мал ажал болон складуудта ашаа тээхэ, буулгаха хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха хэмжээе дээшэлүүлхэ ёһотой. Хүдөө ажахыда хүдэлхэ, ехэ ашаа үргэхэ, түргэн ябаха автомобильнуудые гаргаха, автомобилиин болон тракторай шагталдаг тэргэнүүдые гаргахынгаа хажуугаар хүдөө ажахын ашаа зөөхэ самосвалнууд, тусхай автомобильнуудые, автокран, тракторна погрузчик болон ашаа тээхэ, мүн буулгаха түхеэрэлгэнүүдые олоор гаргадаг болохо».

Байгуулагдаһан машинануудай бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилхэ талыень харалсаха, газар малтаха, мелиоративна, газар уһалха эрхим һайн машинануудые, насос болон бусад түхеэрэлгэнүүдые зохёожо, үйлэдбэрилэн гаргажа, хүдөө ажахыда түргэн эльгээхэ шухала гэжэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүд соо хэлэгдэнэ. Энэ табан жэлэй туршада наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгые хүрьһэндэ оруулха, газарай һалхинда үлеэлгэжэ муудаха ябадалтай тэмсэхэ, мүн газар уһалха хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха талаар хүдөө ажахыда машинануудай хэрэглэмжэ гүйсэд дүүрэнээр хангагдаха байна гэжэ тусхайта ёһоор тэмдэглэхэ дуран хүрэгдэнэ.

1970 ондо СССР-эй хүдөө ажахын машинын парк 15 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдохо. Энэмнай 1963 онойхитой сасуулхада, 3,5 дахин ехэ байна.

АСУУДАЛ: Тракторна болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын хүгжэлтын гол шэглэл тухай юу хэлэхэ байнат?

ХАРЮУ: Урдынхидаал адли машиные бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилүүлхэ талаар, үргэн эдисэтэй, түргөөр ябадаг болгохо талаар оролдолго гаргагдаха. Тиихэдэ машинануудай янза бүриин хүдэлмэри хэхын тулада тэдэниие универсальна болгохо шухала.

АСУУДАЛ: Һаяхан бии болгогдоһон танай министерство мүнөө ямар зорилго шиидхэжэ байнаб?

ХАРЮУ: Манай министерствын ажал ябуулга 1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүд дотор тон хурсаар тодорхойлогдоо. Нэн түрүүн хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хэрэгтэй болохо эрхим һайн машинануудые зохёон үйлэдбэрилжэ, колхоз, совхозуудта эльгээхэ зорилго табигдана. Манай мэргэжэлтэдэй дунда уһалагдадаг газар тариалан эрхилдэг ажахынуудта ямар машина зохёожо, олоор үйлэдбэрилхэб гэһэн зүбшэлгэ боложо байдаг. Мүн олоор үйлэдбэрилэгдэхэ ямар трактор зохёохоб гэжэшье хөөрэлдэдэг байна. Бидэ энэ хөөрэлдөөнэй хажуу тээ байдаггүйбди. Эрдэмтэд болон колхоз, совхозой үйлэдбэриин дүй дүршэлтэй оньһон техникэшэдэй аша туһаар хэрэгтэй хэрэгтэй эрхим һайн машинануудые байгуулхые оролдонобди. Тиин совет газар тариалан эрхилэгшэдэй эрилтые гүйсэдөөр хантаха тон шухала машинанууд зохёогдожо олоор үйлэдбэрилэгдэхэ байха.

(АПН).

ГРУЗИНИН ССР. Багашаг тракторнуудые бүтээдэг Кутаисиин заводой гаргаһан машинанууд.
ТАСС-ай фотохроника.

НАРАТА ҺАЙХАН ТАДЖИКИСТАНДА

ТАДЖИГАЙ ССР. Ленинабадтахи торгоной комбинадай хоёрдохи ээлжээнэй барилга хүсэд бүрин ашаглалгада оруулагдаа. Бүд нэхэдэг фабрикын 1045 станогууд бултадаа хүдэлжэ эхилэнхэй. Энээнтэй дашарамдуулан, комбинадай хүсэн хоёр дахин ехэ болоо. Мүнөө жэл эндэ 33 миллион метр торгон бүд нэхэгдэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бүд нэхэдэг шэнэ фабрика.

ТАСС-ай фотохронико.

ТАСС-ай фотокорреспондент Е. Шулепов Кумсангирска районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тосхондохи «үглөөнэй арюудхалгые» харуулба. Энэ ажахы Таджигай ССР-тэхи эрхимүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог юм. Жэл соохи олзо оршонь зургаа миллион түхэригһөө дээшээ болоно. Колхозой тосхонуудта барилга хэхэ, болбосон гоё болгохо зорилгоор ехэ мүнгэ зөөри һомологдодог байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ТҮРҮҮ ХҮН ТУХАЙ

СҮҮДХЫН—НАЙМАН ЗУУЕ

АННА ТИХОНОВНА тэрэ һүни унтаагүй. Ехэл бодолгото ...ги. Газаа харанхы. Бүхы ...н аалин намдуу. Тосхоной ...гэзэгы нойрто абтанхай. Хахирэ хирэ болоод лэ эндэ ... нохойн һөөлдэнгир абяан ...дана. Анна яһалашье эсэн... Теэд нойрнь хүрэхэ юм бэ... Харууһалдаг туғалнуудайнь ... тарган, томоонь үбдэшоо ха ... Яажашье ядаа. Эм домшье ... уулгагдаа. Һайхан үбһэ, ... һолоомо, кукурузын силос, ... болоод дуратай юумэнь гэхээр ...нь табяатай. Эдинэгүй. Шара ...шье уулгаа һаа, уухаар бэшэ. ...хаа ганхууланхай, хайратай ...н хэбтэнэ.

— Энээнһээш үрэ тарахаяа ...ё, —гээд, ветеринарна врач ...а һэжөрээд саашалшоо һэн. ...лэ үгэнүүдһээнь Аннын досоо ... муудажа, ялалзаһан нюднь уһатажа байгаа бэлэй.

...олгодо хатанги, уруу дуруу ... хахад үдэрэй урдахана гэр... орожо ерээ. Басаганайнгаа ...ар муу шарайе харахадаа, ...нь сошонги, «яагаабши даа ...тамни, хэн шамайе гомодхоо...?»—гэбэ.

— Улаагшанаймни томо туғал ...оо. Шадал соогоо хэхэ юумэ... бултыень хээб. Теэд үхэлһөө ...жа шадагдабагүйл даа. Мүнөө ...зой ноёдто юу хэлэхэ гээшэ... «Хүсэд худэлжэ үрдеэгүй ... үхэл гарза хэжэ байнаш. ... туғалшан манда хэрэггүй» ...нь ааб даа,— гээд, басаган ...ганаба...

АРБАН ЖЭЛЭЙ урда тээ һэн. XX партсъездын нэ... колхозой нэгэдэхи отделениин һаалиин фермые эрхилэг... Яков Павлович Григорьев нэгэ ...гуур Вершининагайда орожо ... ажал хүдэлмэри, ажабайдал ...гаа айхабтар зохидоор хөө... эхилээ бэлэй. Юуң лэ ааб, ...й манайхяар ябадаггүй аад, ... Павлович ятараа ама хэлэн ... гээшэб гэжэ Анна досоо ... бодоно.

— Хүндэхэн байдалда орохо... аа гү, хүйтэн үбэл, саһан ... тэжээл бага. Үнеэд олоороо ...лажа эхилхэнь. Хүнүүднай ...шье хүртэнэгүй. Илангаяа ...шадаар дуталданабди, бэрхэл ... даа,—гээд, толгойгоо һэжэ..., нилээд удаан бодолгото бо... ...ной удаа Яков Павлович ил... ...н нюдөөр Анна тээшэ хара...

— Үгы, юрэдөө, ши туғалша... манда ошохогүй хүн гүш,— ... гуйһан шарай харуулан бай... һэн...

ҮБЭЛЭЙ СИИДЭГЭР хүйтэн үглөөгүүр Анна Тихоновна түбэй һаалиин фермэ туғалшан болохоор хүрэжэ ерэбэ. Һаалишад. малшад булта танил, нютагайхидынь хани халуунаар угтан абаба. Тэрэ үедэ үнеэд һаял туғаллажа эхилээд байгаа һэн. Түрүүшээр Аннада хорёод туғал даалгажа үгэбэ. Энээнһээ урда туғалай ойрошье ерэжэ үзөөгүй Аннада түбэгтэйхэн байгаа бэлэй. Ядаха тулгардаха саг али олон үзэгдэдэг һэн. Хүдэлмэри ехэ. Һая гараһан туғалые хуурай болоторнь аршаха, саг үргэлжэ шабааһа шоройень арилгажа, хэбтэриень һэлгэжэ байха хэрэгтэй. Зургаа-долоон хоногой туршада эхынь уурагаар тэнжээхэдээ, тон наринаар, ехэтүүлэн, багадуулангүйгөөр уулгаха гээшэ тон шухала. Анна түрүүшээр хэды ядалдабашье, түргэн ажалдаа һураа.

Һүүлэй хэдэн жэл удаагүүр тэрэнэй харууһалдаг туғал түс бүриндөө сүүдхын 700—800 граммаар шэгнүүрээ нэмээдэг. Найдамтай гарта байһан туғалнууд ондоо ха юм даа, үбэлэйшье сагта ээрэгүй мүлигэр тарганууд, таһалга соогоо тангаршаан байдаг.

Арбан жэл соогоо Анна Тихоновна найман зуугаад туғал томо болгожо табиһан байха. Ямар үнеэн хэды зэргэ һү үгэдэг бэ, али тухай тоһолигтойб гэжэ тэрэнэй дэбтэртэ аржытар бэшээтэй.

Туғалшанай юрын ажал үглөөнэй зургаан сагһаа эхилдэг. Һаалишадай ерэтэр, машиналагдаһан һүн болоод уһаяа сүм халаагаад, бэлэн болгоод байдаг. Үдэрэй сас болотор хэхэ ажал ехэ даа. Туғалнуудаа эдеэлүүлхэ, бүлеэн уһаар уһалха, хото хорёоень сэбэрлэхэ, жэжэ божо ажал юу барагдаха һэм. Үдын тээ урдахана концентрат, силос үгтэнэ.

Мүнөө гушан табан туғал харууһална. Хашан хохи хабаршье һаа, туғалнуудынь сүүдхын 800 граммаар шэгнүүрээ нэмээнэ. Зургаан һарагай болоторнь тэжээгээд, ондоо хүндэ тушаадаг. Тиигээд баһал нарай туғалнуудые тушаажа абадаг. Анна Тихоновна туғалшан болоһон түрүүшынгээ жэл һанан һанан дурдадаг. Улаагшанайнь туғал һанаандань ороо ёһотой. Найдамтай туғалшан тэрэ гэһэнһээ хойшо нэгэшье гарза хоролто хээгүй.

...һаял үүр хираалжа байһан үе һэн. Малай фермэ тээшэ дүшөөд наһанай дундуур бэетэй эхэнэр шамдуу түргэн гэшхэлнэ. Анна Тихоновна Вершинина ажалдаа яаража ябана.

Р. ЦЫДЫПОВ.

Зэдэ.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН * ТЕЛЕГРАФ * РАДИО

Гадаадын хэблэлэй шэнжэлэл

Гадаадын хэблэл КПСС-эй XXIII съездын материалнуудые зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлһөөр. **Чехословакиин «Живот страны» гэжэ журнал** КПСС-эй XXIII съездын уласхоорондын ехэ удха шанартайе түрүү бэшэг дотороо онсолон тэмдэглэнэ. Съездын баталан абаһан шэнэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүд коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэхи тон шухала шатые тодорхойлно, совет арадай байдалые улам һайжаруулха зорилготой байна гэжэ тэрэ журнал бэшэнэ. Эдэнь дэлхэйн социалис оронуудай хүсэ шадал ба нүлөөе улам бэхижүүлхын тула шухала бүхы юумэ хэхээр КПСС-эй эрид шиидэнхэй байһые лаблан гэршэлнэ. Империализмда эсэргүү, агуу ехэ үг зорилгын түлөө—эб найрамдалай, демократиин, национальна бэеэ даалгын, социализм болон коммунизмын түлөө тэмсэлэй талаар бүхы дэлхэйн коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудтай хамтадаа ябуулга хэхэ хараа бодол КПСС-эй хэлбэришэгүйгөөр баримталдаг байһые съезд онсолон тэмдэглээ гэжэ журнал бэшэнэ. **Югославиин профсоюзай «Рад» гэжэ газетэ** КПСС-эй XXIII съездын дүнгүүд тухай тунхаглаа.

Баруун оронуудай хэблэл Франциин Национальна суглаан дээрэ правительствын политикын талаар болоһон ярилдаае шэнжэлэн бэшэнэ. НАТО тушаа Франциин баримталдаг хараа бодол тухай гол түлэб ярилдаанууд болоһон байна гэжэ **Франциин газетэнүүд** тэмдэглэбэ. Гэхэ зуура Франциин газар дээрэһээ гадаадын сэрэгүүдые гаргалга—«бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байгаа зорилго болоно» гэһэн гадаадын хэрэгүүдэй министр Кув де Мюрвилиин мэдүүлгэ онсолон дурдагдана. **«Нью-Йорк Таймс», «Нью-Йорк Геральд Трибюн»** газетэнүүд Франциин баримталдаг шанга хараа бодол тушаа Вашингтондо һанаата боложо байһые шэнжэлэлнүүд дотороо элирхэйлнэ. **Баруун Германиин «Ди вельт»** газетэ Бонндохи Канадын посольствын мэдээсэлые дурдан, иигэжэ бэшэнэ: Франциин газар дээрэ мүнөө байһан Канадын самолёдууд, Франциин эрилтэтэй дашарамдуулан, Бельги худар абаашагдахань ха.

НАТО-е хубилган эмхидхэхэ гэһэн Франциин эрилтэ тушаа США-гай, Англиин, ФРГ-гэй түлөөлэгшэдэй Бонндо хөөрэлдөө хэжэ байһан тухай **Англиин хэблэл** мэдээсэбэ.

Урда Вьетнамай ниислэлдэ олоороо буһалгаа хэгшэд «тактическа илалта» туйлаа гэжэ **«Нью-Йорк Таймс»** Сайгонһоо дамжуулһан мэдээсэл дотороо тоолоно. Эндэхи сэрэгэй хунта гурба-таба һарын үеэр һунгагдаха граждан правительствада хуули засаг үгэхөөр найдуулаа. Теэд Нью-Йорк Геральд Трибюнэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, буддистнуудай зарим бүлэгүүд генерал Ки гэгшые, сэрэгэй хунтын бусад гэшүүдые энэ гэһээр тушаалһаа гаргаха эрилтэ табина. Гэхэтэй хамта «хэрбээ ерээдүйн (граждан—**Редакциин ажаглалта**) правительство генералнуудые ханаагаагүй һаа, унагаагдаха байха» гэжэ мэдүүлһэн Сайгондохи мүнөөнэй премьер-министрэй үгэнүүдые **Франциин «Фигаро», «Орор»** газетэнүүд дурдана. Һунгалта хэхэбди гэһэн Сайгоной засагаархидай найдуулгань Урда Вьетнамдахи политическэ хёмороое яабашье һулаpуулжа шадахагүй гэжэ **Баруун Германиин «Франкфуртер Рундшау»** тобшолно.

Лондон Смидэй хархис засагаархидтай үгээ ойлголсохо һэдэлгэ гаргана ха гэжэ **Англиин «Дейли Экспресс»** багсаана. **«Дейли Телеграф»** газетэ Урда Родезиһээ һаяхан бусажа ерэһэн лорд Балтоной хэлэһые дурдан. Солсберидэхи англиин губернатор мүн лэ Смидтэй хэлсээ хэхэ һанамжатай гэжэ баталан хэлэбэ.

Польшын «Трибуна Люду» газетэ Майн 1-нэй һайндэрэй, Польшын гүрэнэй анхан бии болоһоор мянган жэлэй ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ зорюулан Польшын ажалшадай абаһан социалис уялганууд тухай бэшэбэ.

(ТАСС).

Хо Ши Минэй интервью

ХАНОЙ. (ТАСС). Американска империалистнууд Урда Вьетнам худар сэрэгүүдые олоор эльгээхэ тума, ДРВ-гэй городууд болон тосхонуудые агаарһаа ехээр бомбодохо тума бүри ехэ гэмтэл хоролтодо ороно гэжэ ДРВ-гэй президент Хо Ши Мин Японой «Нихон Дэмпа Ньюс» гэдэг телевизионно компаниин бүлэг хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

1966 оной түрүүшын хоёр һара соо дайсанай 32 мянган солдат, тэрэ тоодо 16 мянган американецууд, хүлһөө буулгагдаа; 500 гаран самолёт ба вертолёдууд буудагдан унагаагдаа, бута сохигдоо; сэрэгэй 300 шахуу автомашина һандаагдаа гэжэ Хо Ши Мин ВИА агентствын дамжуулһан интервью дотор тэмдэглэбэ. Хойто Вьетнамда американска дээрмэшэдэй хэһэн агаарай добтолгонууд буруу һүрөө, 1966 оной мартын 8-най үеэр Хойто Вьетнамай арми болон улад зон американска 900 гаран самолёдые үгы хэһэн байна.

Американецуудай «амгалан добтолго» гэдэгынь мүн лэ бүхы дэлхэйн оршом соо буруу һүрөө.

Американска империалистнууд Индохитадай оронуудые байлдаанай газар болгохо гээ һаань, эдэ оронуудай арадууд бүри нягтаар жагсан боложо, дайсадые эсэслэн илаха хүрэтэрөө эрид шууд тэмсэхэ байха гэжэ ДРВ-гэй президент мэдүүлбэ.

Огинга Одинга тушаалһаа гараба

НАЙРОБИ, апрелиин 15. (ТАСС). Кениин вице-президент Огинга Одингын тушаалһаа гаралгые ороной президент зүбшөөн баталаа. Энээн тухайдань Кениин олохон газетэнүүд мүнөөдэр мэдээсэбэ. Огинга Одинга политическэ, экономическа шэглэлтэй үндэһэн асуудалнуудаар правительствын политикые зүбшөөрдэггүй дээрэһээ тушаалһаа гараха гэһэн байна.

Вьетнамда эсэргүү американска ээрхэг түримхэй ябуулгые буруушааһан Израилиин ажалшадай демонстраци Тель-Авивта болоходоо, «Вьетнамай хэрэгүүдтэ США-гай хамаархадаг ябадал болюулха», «Американска сэрэгүүдые энэ дары Вьетнамһаа гаргаха эрилтэ табинабди», «Вьетнам—вьетнамецуудтаа» гэһэн уряа лозунгнуудые хашхаралдаба.

Демонсрантнууд город дотор листовконуудые сасан тараагаа. Тэндэнь иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Янканууд, Вьетнамһаа гаража тонилогты. Израиль Сайгон хоёрой хоорондо ямаршье холбоо хүүлэхэгүйбди. Вьетнамда добтолжо байгаа американска алууршадта Израилиин зүгһөө ямаршье туһаламжа үзүүлэгдэхэ ёһогүй».

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: демонстрантнуудай колонно Тель-Авивай түб үйлсөөр дабшана.

ТАСС-ай фотохронико.

Суванна Фума Сатотай уулзаа

ТОКИО, апрелиин 15. (ТАСС). Токиодо ерээд байһан Лаосой премьер-министр Суванна Фума Японой премьер-министр Сатотай уулзажа хөөрэлдэбэ. Киодо Цусин агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Вьетнамдахи байдал, хоёр ороной хоорондын экономическа харилсаанай асуудалнууд энэ уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Дондок УЛЗЫТУЕВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

Буряад хүн холо газарта

Нарата[1] гэжэ станцида
Наһанайнгаа нүхэртэй
түбхинэһэн,
Байра байдалаа түхеэрһэн
Байгал шадарай нэгэ хүн.

Хабарай харалган үдэрнүүдтэ
Хабтагай нютагаа үгылжэ,
Энхэрэн һуугаа элинсэгтээ
Эрхэ бэшэ татуулжа,

Аяын хоншуу хангалаар
Аяшаран һуужа утаба.
Арзадал гашуун ногоон сайгаа
Аягалан байжа угтаба.

Метро

Газаа саһа бороогой
Гасалан һэлгэн байгааш һаа,
Гантиг шулуун метрое
Газар доро гэшэгүй—

Тоһотой гараар баришагүй,
Тооһотой хубсаһаар ябашагүй
Үнгын гоё мрамораар
Үелэн зүйжэ бүтээһэн

Шугам самсаал тулгатай
Шулуун ордон соохонуур
Шуудян гаража ябахадаа,
Газар дорош ороһоноо,
Огторгойдош гараһанаа
Одоо бү мэдэе даа...

Хубсаһан тухай

Ниислэл хотынш хүнние,
Ниитэ ерээлш зониие
Танихал бэшэ һэн хойноо
Тааха илгахын аргагүй.

Арбаад жэлэй саада тээ
Абаһаар илгараад орхидог
Заха хизаарай хүниие
Заажа хэлэхын оногүй.

Синтетикээр хубсалһан
Сэмсэгэр эдэ залуушуул
Эндэхиш байжа магадгүй,
Эрхүүгэйш байхадаа может
быть...

Танихын аргагүй гудамжаар
Таамаг дэмы алхалбаб.
Таатай газар хороходожо,
Талмай дээрэ зогсобоб.

Хубсаһаар хүниие илгаха
Хуушан сагай үнгэрһые
Ходо дууладагш байгаа һаа,
Хоёр нюдөөрөө харабаб.

Муухан дэгэлтэй һайнш хүн,
Һайхан гуталтай мууш хүн
Байдалай хүшэр байхада.
Байһан байжаш байгаал бээ.

Эндэ бүгэдые харахадам,
Эрдэмтэн хүнэй шэнжэтэй.
Эрьежэ байгаад шэртэхэдэм,
Ин-тел-ли-ген-тнүүд хэбэртэй...

[1] Нарата—Солнечная-Киев тээшэ ошоһон замаар.

СИРИ ХҮГЖЭЛТЫН ШЭНЭ ШАТАДА

(Сириин бэеэ даанхай байдалтай болоһоор 1966 оной апрелиин 17-до 20 жэл гүйсэхэнь)

...ри хадаа политическэ бэеэ ...й байдалые дайшалан абаһан ...шын араб гүрэнүүдэй нэгэн ... Франциин болон Англиин коло...рнуудта эсэргүүгээр удаан саг ...сэд шанга тэмсэлэй хэгдэһэнэй ..., хариин оронуудай һүүлшын ... 1946 ондо газар дээрэһээнь ... ошоо һэн. Зүгөөр энэнь оло... ажалшад хариин монополи...й дарлалтаһаа сүлөөрөө гэһэн ...й бэшэ байгаа. Экономиконь ... мэтэ хариин капиталһаа, ба... гүрэнүүдэй аша туһатай нягта ...отой, Франциин болон Англиин ...исова баяшуулда үнэн сэхээр ... хэдэг нютагай буржуазиһаа ...анги зандаа үлэһэн байгаа. ... республикада империализмын ... колониализмын нүлөөе шэнэ ... маягтайгаар үргэдхэн бэхи...лэ бодото үндэһэ һуури үшөө ...айгаа бшуу. Шишеклиин шанга ...й байһан шэрүүн шанга үе са...үүлээр удангүй бэе бэеэ һэл...э байдаг буржуазна правитель...үүдай засагаа баридаг саг то...оо һэн. Олониитэ ажалшадай ...ы һайжаруулха зорилготой ямар ... хэмжээ абажа шадахагүй, абэ... хүсэлэнгүй байһанаа удхагүй ...н уряа лозунгнуудаар эдэ правительстванууд далдалдаг байгаа. ...этэй хамта баруун оронуудай ка...лай хабаадалсалгагүйгөөр оро...гоо байгаалиин баялигые бэеэ даагаад ашаглахые эрмэлзэдэг национальна буржуазин нүлөөн ехэ боложол байгаа. Жэжэ болон дундуур буржуази өөһэдынгөө эрилтэнүүдые табидаг болоо. Капиталистнууд, феодалнуудай дарлалтаһаа сүлөөрхын түлөө хүдэлмэришэн анги, таряашад шууд сэхэ тэмсэл хэһэн байха юм. Тохёолдоһон байдалда армиин зүгһөө бүри ехээр дурапүйтэлгэ гарадаг болоо. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй офицернүүдэй дунда хүдэлмэришэд болон таряашадай түлөөлэгшэд олон болоһон байгаа бшуу.

Сириин элдэб буржуазин ондо ондоошогууд аша туһые харалсадаг «Баас» парти нүлөө ехэтэй болоо. Энэ парти томо буржуазин ашаар засагые гартаа абаһан аад, хүсэд нэрээ хухарһан Халед Аземэй правительствые 1963 оной февральда унагаажа, засагые гартаа абаа. Бүхы араб оронуудта национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөе хүтэлбэрилхэ эрилтэ табидаг «Баас» ниитэ арабска хүтэлбэри гэдэгтэй байһан юм. Энэ хүтэлбэри элдэб араб оронуудай партинуудай ябуулганууды таарал дуулха гэжэ оролдодог байгаа гээшэ. Партида орогшодой ондо ондоо болдолтой, мүн социальна составайнь илгаатай байһан дээрэһээ дотоодын, араб оронуудай хоорондын, уласхоорондын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ партиин зүгһөө нэгэ адляар хандаха ябадал урда тээньшье байгаагүй, мүнөөшье үгы байһаар. Парти доторхи хүсэн хоёр боложо хубааран, Сириин «Баас» дотор хоёр шэглэл бии болоо. Баруунай үзэл баримталдаг гү, али «заншалта» можо гэдэг партиие байгуулагшад Ми-

...шель Афляк болон Салах Битар толгойлно. Тиихэдэ экономическа болон политическэ шэнэдхэлгэнүүдые шууд сэхээр хэхые эрмэлзэдэг «зүүнэй үзэл баримталдаг баасистнууд» бии болоһон байгаа. Эдэ хоёр бүлэглэлэй хоорондохи тэмсэлһээ уламжалан, баасис правительстванууд удаа дараалуулан һэлгэгдэдэг байгаа бшуу.

Доторойнгоо тэмсэлдэ партиин баруунай тала баридаг можо 1966 оной гараха үеэр булижа эхилһэн шэнги байһан юм. «Баасай» ниитэ арабска хүтэлбэри нютагай хүтэлбэри гэдэгые тараагаад, Битар түрүүтэй кабинет байгуулаа. Хархис этэгээдүүд гүрэнэй мэдэлдэ байһан 114 предприятиие энгэй хүнүүдтэ бусаажа үгэхэ тухай һанаашалтануудые гаргажа эхилһэн байгаа. Эдэ 114 предприяти ороной экономикын ниитын секторэй үндэһэ һууринь байжа, энэ секторэй гаргадаг промышленна продукциин 80 шахуу процентые үгэдэг байһан юм. Бэеэ даанхай байдалтай болоһонһоо хойшо амжаһан бүхы туйлалтануудаа алдаха аюул республикын түрүү хүсэнүүдтэ алитаар тохёолдоо.

Февралиин 23-най үглөөгүүр автомадуудай нижэгэнаха, артиллерийскэ һомонуудай нужэгэнэхэ абяан ниислэлэй хүн зониие һэрюулһэн байха юм. Орон доторхи засаг түрэ «Баасай» саг зуурын нютагай хүтэлбэриин гарта ороо гэжэ радио уданшьегүй соносхоһон байгаа. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, ниитэ арабска хүтэлбэриин хархис хараа шэглэлдэ мэдэгдэхые хүсэдэггүй партиин зүүнэй үзэл баримталдаг бүлэглэл урбалта хэһэн байгаа.

Февралиин 23-най ушарай һүүлээр 10 хоногой үнгэрөөд байхада би Дамаск ерээб. Орон доторхи байдал үргэлжэ дээрээ тогтууритай болоһон байгаа. Имагтал гүрэнэй гол эмхи зургаануудай хажуугаар танкнуудай зогсожо байхань, зэбсэгтэй солдадуудай ябахань харагдадаг байгаа бшуу. Энээнһээ бэшээр ажабайдал юрынгөө хэм соо байгаа һэн.

> *„Советскэ Союз, мүн бусад бүхы социалис гүрэнүүд национальна болон социальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэжэ байһан арадуудта, өөрынгөө политическэ, экономическа бэеэ даанхай байдалые хамгаалжа байһан Ази, Африка, Латиин Америкын залуу, хүгжэжэ байһан гүрэнүүдтэ дэмжэлгэ үгэхэ гээшые өөрынгөө интернациональна уялга гэжэ тоолодогшье байгаа, мүнөөшье тоолоно.* **(КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдһээ).**

Бүхы орон дотор дамжуулагдаһан түрүүшын пресс-конференци дээрэ премьер-министр Юсеф Зейн шэнэ правительствын политикын гол удхые найруулан хэлэһэн байна. «Ниитын сектор ороной экономикодохи гол хүсэн байха ёһотой» гээд Зейн заагаа. Араб оронуудай бүхы түрүү үзэл баримталдаг хүдэлөөнтэй холбоотой байхые правительствамни эрмэлзээхэ гээд Зейн хэлээ. ОАР-ай гол үүргэтэй байһыень тэмдэглээ. «Сири социалис оронуудтай хани харилсаагаа саашадань бэхижүүлхэ» гээд тэрэ мэдүүлһэн байна.

«Томо капиталые болон хархис этэгээдүүдые хүсэдөөр илахын тулада бүхы түрүү хүсэнүүдтэ демократическа эрхэ сүлөө олгохо шухала,— гээд Сириин компартиин генеральна секретарь Халед Багдаш «Франс Нувель» гэжэ недели бүриин хэблэлдэ бэшэһэн байна. Социалис оронуудтай, тэрэнэй манлай—Советскэ Союзтай, тэрэшэлэн араб оронуудай бүхы түрүү хүсэнүүдтэй хани холбоогоо бэхижүүлхэ шухала. Социализмда этигэдэг бүхы хүсэнүүдые засагаа барижа байһанһаа гү, али үгыһөө дулдыдангүйгөөр национальна демократическа үргэн хүдэлөөндэ нэгэдэхыень Сириин коммунистнууд уряална».

Имагтал февралиин 23-най ушарһаа хойшо иимэ харилсаа холбоо байгуулха зарим эрхэ байдал бии болоо. Сиридэ байгуулагдаһан правительствын гол хүсэниинь зүүнэй үзэл баримталдаг баасистнууд болоно, мүн бусад түрүү үзэл баримталдаг ажал ябуулагшад оролсонхой. Сириин хүдэлмэришэдэй профсоюзуудай бүгэдэ ниитын федерациин шэнэ хүтэлбэри һаяхан һунгагдаа. Тэрээндэ баасистнуудһаа гадна, бусад түрүү үзэлтэй хүнүүд ороһон байна.

Орон дотор промышленна томо предприятинууд гүрэнэй мэдэлдэ абтаа. Гадна гадаадын хүдалдаа наймаае гүрэн хинажа байдаг болоо, аграрна реформо амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Помещигүүдэй үлүү газарай абтажал байһан тухай хэблэл мэдээсэнэ. Аграрна реформын министерствын ээлжээтэ шиидхэбэриин ёһоор помещигүүдһээ 7000 үлүүтэй га газар мартын эхеэр абтажа, ороной хойто районуудай таряашадта хубаажа үгтэһэн байна. Предприятинуудта ашаг олзын 20 процентнь хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта хубаарилан үгтэнэ. Зарим алба хаагшадай салин хүлһэн багашагаар дээшэлүүлэгдээ, өөһэдтөө гэр байра барихын тулада хүдэлмэришэд, гар олзоборишод болон жэжэ наймаашадта түрэсэ багатай урьһаламжа үгэхэ тухай хуули гаргагдаа. Профсоюзууд ехэ үүргэ дүүргэдэг боложо эхилээ. Тадэнэй шэнэ ударидагшадтай хөөрэлдэхэдөө, «профсоюзуудые өөрынгөө түшэг тулгуури болгоно» гэжэ САР-ай правительство тоолоно гээд президент Нуреддин Атаси онсолон тэмдэглээ.

Февралиин 23-най хүдэлөөнэй тала баригшадай эли далдын дайсад хилын саанашье, мүн орон доторшье олон. Зүгөөр февралиин 23-най хүдэлөөнэй тала баригшад орон дотороо һайн түшэг тулгууритай. Эрхэ сүлөөтэ демократическа Сири социалис оронуудай зүгһөө талархал болон туһаламжые хододоо хүлеэжэ шадаха байна. Февралиин 23-най ушар өөрынь түүхэдэхи эрьелтын шата болоно гэжэ шэнэ демократическа үндэһэ һуури дээрэ һэргээн хүгжэжэ байһан Сири гэршэлэн тодоруулжа шадаха, тодоруулха ёһотойшье байна.

Ю. ТЫССОВСКИЙ,
(ТАСС-ай корр.).

Дамаск, 1966 оной апрель.

ТЕХНИЧЕСКЭ ВЫСТАВКЭ

Республикын эдир техникүүдэй станциин дэргэдэ нээгдэһэн Улаан-Үдэ городой һургуулинуудай эдир техникүүдэй хэһэн хүдэлмэринүүдые хараха выставкэ хэдэн үдэрэй туршада хүдэлмэрилөө. Энэ выставкэ түрэл городойнгоо 300 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байна. Эндэ үдэр бүхэндэ хэдэн зуун хүн орожо, һурагшадай ухаалан бүтээһэн тон орёо нарин урлалгануудтай танилсаа.

Выставкэдэ городой 28 һургуули хабаадаа. Тэдэнэй дундаһаа 22, 2, 36, 46, 33, 35, 3, 20 болон 1-дэхи һургуулинуудай һурагшад —эдир техникүүд һонирхолтой экспонадуудые выставкэдэ табижа, һайн сэгнэлтэдэ хүртэбэ.

Һурагша Саша Мангадаевай бүтээһэн гурбан транзистортай микрорадиоприёмник һонирхолтой. Саша Санжинов, Толя Ковалев болон бусад олон эдиршүүлэй бүтээһэн экспонадууд выставкэ дээрэ харуулагдаба.

Выставкын жюриин шиидхэбэреэр Советскэ районой һургуулинууд 1-дэхи, Железнодорожно районой—2-дохи, Октябрьска районой һургуулинууд 3-дахи һууринуудые эзэлбэ.

Дунда һургуулинуудай дундаһаа 22, 2, 20-дохи, найман жэлэй һургуулинуудай дундаһаа 36, 31, 46-дахи һургуулинуудай эдир техникүүдэй бүтээһэн экспонадууд үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Саша Мангадаевай дархалһан микрорадиоприёмнигые выставкэ харахала ерэһэн һурагшад һонирхон шагнажа байна. Энэ приемнитынь зуруулай хайрсагта зэргэлүүлэн харуулагдана.

Ч. БУДАЕВ,
фотонь авторай.

НОМОЙ ТАГ

Улаан-Үдын «Туяа» гэжэ номой магазинда шэнэ ном олоор абтаба. Тэдэнэй дунда: **«Дэлхэйн оронуудай ниислэл хотонууд»** гэһэн справочник бии.

Уншагшад тэдэ городуудай хүн зоной тоо, тэдэнэй бии болоһон ба хүгжэһэн түүхэ болон ажахы, байра байдал тухайнь мэдэжэ абаха юм. Тэрэ ном дотор зуугаад городуудай фото-зураг оруулагданхай. Үргэн олон уншагшадта энэ ном зорюулагдана. Политиздат, 1965 он. 1 түхэриг 07 мүнгэ сэнтэй.

«Капитализмын дэлхэй», политиздат, 1965 он. Сэн 76 мүнгэ. Справочник дотор дэлхэйн капиталис оронуудай промышленностиин хүгжэлтые харуулһан гол тоо, баримтанууд толилогдоһон байна. Тус ном пропагандистнарта, политическэ гэгээрэлэй һуралсалай кружогуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, багшанар болон студентнэртэ зорюулагданхай.

Мүнөөнэй уласхоорондын коммунис, худэлмэришэнэй болон национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөн тухай һуралсалай-методическа туһаламжа болохо ном наймаанда гараба.

Энэ ном дотор дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй онсо шэнжэ харуулагданхай. Тэрэшэлэн дэлхэйн социалис системын бии бололго, хүгжэлгын, мүн империализмын колониальна системын уналга ба коммунис хүдэлөөнэй хүгжэлтын асуудалнууд толилогдоһон байна.

ЭРДЭМТЭ БА МОРЯК

(Араб арадай ябаган үльгэрһөө)

Эрдэмтэ корабльда һуугаад аяншалба. Тэрэ нэгэ матросһоо иигэжэ асууба:

— Грамматика мэдэхэ гүш?

— Үгы, мэдэхэгүйб,—гэжэ матрос харюусалай.

— Хахад наһаяа гээгээ хүн байнаш даа,—гэжэ эрдэмтэ тэрээндэ хэлэбэ.

Тиигэһээр ябатар далай дээрэ дошхон һалхин буужа, долгин хүсэтэйгөөр эбхэрбэ ха. Кораблинь уһанда шэнгэжэ эхилээ. Тэрэ үедэ матрос эрдэмтэһээ иигэжэ һурабаз

— Һамаржа шадаха гүш?

— Үгы, шадахагүйб,—гэжэ эрдэмтэ харюусаа.

— Тиихэдээ бүхы наһаяа гээгээш,—гэжэ матрос хэлээ.

(Ородһоо оршуулга).

ҮХИБҮҮДЭЙ БУЛАН

ДАРМЫН БАЯР

ДАРМА БАТУЕВ үсэглэлдэр һургуулиһаа яһала орой ерэбэ.

—Юундэ оройтоообши? Ягаабши, юун болооб?—гэжэ байгаад хээтэйнгээ асууха барихада, Дарма мүртэйшье юумэ дуугарбагүй.

Сүүмхэеэ тайлахадажа, сэгнэлтынгээ дэбтэр гаргаад, хоёр аржагархан «5» тэмдэгүүдые долёобор хургаараа дараад:

— Энээниие хараба гүт?—гэнэ.

— Харанаб. Теэд табые абахын түлөө иимэ олон урок хэхэ байгаа юм гүт. Юундэ иимэ орой ерэбэш?—гээд, нөөхил хэшартай асуудалаа хээтэйнь асуутаадшье һалаха, һандахагүй юм.

Дармынгаа юумэ хэлэхэгүй, үг-маг гэхэ бүри, хээтэйнь асуудал табина.

Хээтэйнь Дармынгаа нюдэ ама агнаад, гэтээд лэ байна.

Дарма яахаяашье ядана. Хаба руулһан хоёр томо «5» тэмдэгүүдыньшье ехэ туһа хүргэбэгүй хэбэртэй.

Тиихэдэнь Дарма болоһон ушараа бултыень хөөрэхэ гэжэ шиидэбэ.

— Урогууднай үни дүүрэһэн. Аяар тугаарай гэртээ ерэжэ, энэ сэгнэлтээрээ танаа үни хүхюулһэн байха һэм. Теэд би булай һонин юумэ хаража, гэртээ ерэжэ ядаалдяа,—гэнэ Дарма.

— Юу, юу харааб гэнэш даа?—гээд хээтэйнь саашань нэхээд һалабагүй.

— Хабартай уулзааб.

— Хабартай?!...

— Тиимэ. Хабартай уулзажа, городтомнай хабарай шубууд хүрэжэ ерэнхэй, тугаарай тэдэниие хаража, бидэн налайгаабди. Шэнэ кинотеатр «Прогресс» дээгүүр элисэгээгээд, Советүүдэй талмай, тиигээд манай Илалтын проспект дээгүүр ниидэсэгээжэ, ехэ жаргана. Хээтэй, тэдэшни, шэнэ гэрнүүд дээгүүр ехэ элисэгээжэ, удаан ниидэ. Манайшни гэр эдэ шубуудай пёдондо ерэхэдэнь үгы һэн бшуу. Манай гэрэй балконууд дээрэ һууха һанаатай забданад. Ехэл һонин,—гэжэ байгаад Дарма урматайгаар хээтэйдээ хөөрэнэ.

— Хабарайшни шубууд хаа ошохо һэм. Байхал байха. Энээниие хараабгэжэ иимэ удаан болотор эдеэлэнгүй ябаха гэшэ...—гээд хээтэйнь үшөө ойлгожо ядангяар тархяа һэжэнэ.

Тиихэдэнь Дарма урмаа хугараанги:

— Эдэ үдэрнүүдтэ би хоёр «дүрбэ», «таба» гэһэн тэмдэгүүдые асардаг һэм. Үшөө ташамайе зэмэлхэ һанаатайт,—гэнэ.

— Гэрэйнгээ даабари хэгээд, иигэжэ зайна, зурана хюмши,—гэнэ хээтэйнь.

— Эй даа, яаһаншье юумэ ойлгохогүй хүмта. Хабарайшни шубууд, тэдэнһээш һалахаар бэшэл,—гэжэ байгаад, Дарма хээтэйдээ удаан саг соо ойлгуулжа ядана.

С. АНГАБАЕВ.

ҺАЙН ҺУРАЖА БАЙНА ГҮТ?

Нэгэдэхи класста һурадаг Нэля Ханда хоёр һаяхан һургуулиһаа бусажа ябаба. Эдэ хоёрые баһал һургуулиһаа ябаһан Даримма гэжэ табадахи классай басаган хүсөөд:

— Зай, таанар һайн һуража байна гүт?—гэжэ асууба.

— Хэнтнай һурахадаа дээрэ байнаб?

— Би бэд дээ,—гэнэ Нэлинь—би хоёр двойкотойб, Ханда гурбан двойкотой.

Даримма гэртээ ерээд, энэ ушар тухай эжы абадаа хэлэжэ энеэлгэбэ.

Ц. БАДМЫН.

Галсан Гомбоев Л. Н. Толстой хоёрой уулзалга

«Шахматы СССР» журналай хуудаһануудые иража һуутараа, «Нэгэ статьягай ушар тухай» гэһэн И. Линдерэй статья оложорхёоб. 1960 оной һүүлээр «Толстой ба шатар» гэжэ И. Линдерэй бэшэһэн ном хэблэгдэһэн байха юм. Толстойн зохёолнуудые эрхилжэ байдаг, урдань Л. Н. Толстойн секретарь байһан Н. И. Гусев тэрэ ном уншахадаа, номой авторта иигэжэ бэшэһэн байна.

1847 ондо Толстойн бэшэһэн дневнигһээ буулгабари хэхэдээ иигэжэ бэшэнхэй «Шатираар Лиледэ шүүгдэһэнэйнгээ харюу абаха». 46-дахи ботиин редактор А. С. Петровский Толстойн текст буруугаар уншаад, «Лилидэ» гэжэ бэшэһэн байха юм. Толстой «Лилидэ бэшэ, харин ламада» шүүгдэһэн байгаа. «Лама» хадаа буддын лама байгаа ёһотой. Тиимэһээ буряад гү, али хальмаг, үгышье һаа монгол лама байгаа ха гэһэн асуудал гарана.

1836 оной январьда лама Галсан Никитуев —Б. Буянтуев, Ц. Чимитов, Г. Будаев, Доржи Банзаров—эдэ дүрбэн хүбүүдтэй Казань ороһон байна. Тиихэдэ Г. Никитуев тэдэнэрэй классай сахин харагша байһан. Теэд Никитуев 1842 ондо нютагаа бусаа. Орондонь Галсан Гомбоев гэгшэ ошоһон байгаа.

1847 оной эхеэр Гомбоев амаралтаар нютагаа ерээд, бусажа ябатараа, аюулда ороһон гэхэ. Сызраньска уездэ ябатарнь, дээрмэшэд тэрээндэ добтолоод, улаашаниинь үхэтэрнь сохёод, Гомбоевые ехээр шархатуулһан байха. Хүндөөр гэмтэһэн Гомбоевые Верхний Мазы тосхоной арад зон оложо, амиинь абараа һэн ха.

Тиигэжэ аюулые гаталһан Гомбоев болоһон ушар тухайгаа Доржи Банзаровта дуулгаһан байгаа. Банзаров директор Галкинда сиг дарыдань дуулгажа, Гомбоевто туһаламжа үзүүлхэ гүйлтатайгаар хандаһан юм. Мүн энээн тухай Казаниин һуралсалай округые эрхилэгшэ Н. И. Лобачевскидэ мэдээсээ. Лобачевский Сызраньда байһан Гомбоевто хоёр һарынь салин эльгээхые гимназиин директортэ дурадхаа. Сызраньска уездын училищиин смотрительда Лобачевский бэшэг бэшэхэдээ, Гомбоевой хойноһоо харалсажа, али болохо туһаламжа үзүүлжэ байхаһаа гадна, тэрэнэй ямар байһан тухай гимназида дуулгахые, барагтай болохолоорнь Казань эльгээхые гүйһан байна.

Сызраньска уездын училищиин смотритель В. Оточев Гомбоевой ямар байһан тухай гимназида хододоо дуулгажа байгаа. Тиихэдэ эмшэлэгшэ Малаховский тэрэниие түлөөһэгүйгөөр аргалаа.

Лобачевский Симбирскэ губерниин училищиин директорээр дамжуулан, Гомбоевые аргалһанайнь түлөө врач Малаховскидэ баясхалан хүргэһэн байха юм.

Энэ баримта хадаа гансахан Банзаров Гомбоев хоёрой хани нүхэсэл тухай хэлэнэ бэшэ, мүн буряад арадай түлөөлэгшэдэ Лобачевскиин анхарал ехээр хандуулһан тухайнь гэршэлнэ.

Л. Н. Толстой 1847 оной мартын 10-һаа апрелиин 10 хүрэтэр Казаньда, эмнэлгын газарта байһан. Тиихэ үедөө Галсан Гомбоевтой уулзажа, буддын үзэл бодолой үндэһые анха түрүүшынхиеэ мэдэжэ абаһан, мүн тэрээнтэй шатар наадаһан байгаа.

Галсан Гомбоев хэн байгааб гэжэ уншагшад һонирхохо ёһотой. Тэрэ хадаа Сэлэнгэдэ 1822 ондо түрэһэн буряад. Дасанда байхадаа, монгол, түбэд хэлэ бэшэг хүсэд шудалаа. 18 наһатайдаа гэцүл ганаартай штатна лама болоһон байгаа. Удаань Казаниин нэгэдэхи гимназиин надзирателяар баталагдажа, тэндэ хүдэлөө. Тиихэдээ монгол, түбэд хэлэ шудалжа байһан студентнэртэй хэшээл хэдэг байһан. Научна консультант Гомбоев Казаниин университедэй профессор О. М. Ковалевскиин туһалагша байгаа.

«Эрхим оролдолго гаргаһанай, туһатай ажал ябуулһанай түлөө» гэһэн медаляар Г. Гомбоев шагнагдаһан байха юм. Гимназида хүдэлхэһөө гадна өөрөө һуралсаа. Доржи Банзаровтай хамта санскритска хэлэ үзөө. 1850 онһоо эхилэн Казаниин духовно академидэ монгол хэлэ зааһан байна. Казаниин университедтэ 1854 оной октябрь хүрэтэр хүдэлөөд, 1856 оной хабарһаа хойшо Петербургын университедтэ хальмаг хэлэнэй адьюнктын алба дүүргээ. 1860 ондо монгол, хальмаг хэлэнүүдые заагаа.

Петербург ошоод байхадаа, Галсан Гомбоев багшынгаа хүдэлмэриин хажуугаар научно-шэнжэлэлгын ажал ябуулһан байна. Мүн тэрэ археологическа обществын Зүүн зүгэйхинэй отделениин корреспондент-гэшүүнээр һунгагдаһан байха. Долоон жэлэй туршада тэрэнэй бэшэһэн 10 зохёол археологическа «Труд» болон «Известидэ» хэблүүлэн гаргуулһан байгаа.

Гомбоев 1863 ондо Петербургда наһа бараа.

Д. МАДАСОН, географическа обществын гэшүүн.

ПАРТИ ТУХАЙ ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Буряадай байдал большевик
зохёогоо.
Булганай жаргал партн
зохёогоо.

Набша сэсэг наранһаа.
Наһанай жаргал партиһаа.
Хурдан моринһой туруун хурса,
Коммунис партиин һургаал
хурса.

Булад даадаг.
Большевик иладаг.
Гэгээрэлтэ газарта—гэрэл,
Большевигтэ газарта—
болбосорол.

Зоной сэдьхэл партида.
Золой харгы коммунизмда.
Партиин замаар илахаш,
Артелиин замаар жаргахаш.
Багша Ленинэй номуудынь
зузаан.

Бата үгэнүүдынь мүнхэдөө
дулаан.

Паар дээрэ тариһан таряан
Буртаг үбһэгүй сэбэр.
Партиин һургаһан хүбүүд
басагад

Булхай сэдьхэлгүй сэбэр.
Ленэ мүрэн шэргэхэгүй
урдажал байна.
Ленинэй һургаал мартуулхагүй
һургажал байна.

И. МАДАСОНОЙ
суглуулбари.

НААШАЛҺАН АЗА

1966 оной лотореин түрүүшын билет арад зон урдынхидаал хүртэжэ ядан, тиражай гараханһаа холо урид худалдан абажа дууһажархиһан байба. Тэрэ биледые 100 хэһэгэй багсаар олон хүн абаа. Байгша оной февралиин 24-дэ болоһон тиражаар шүүгдэһэн шүүбэри түлэлгэ үргэлжэлһөөр. Элдэб эдлэл шүүһэн азатайшуул олон.

Жэшээнь, гурбан хүн «М-63-Урал» мотоцикл, табан хүн «Планета» мотоцикл шүүбэд. Тэрэшэлэн 8 холодильник, 3 пианина, «Рига-3» гэжэ 14 мопед, хубсаһа угаадаг 12 машина, 21 ковёр, «Мелоди» гэжэ 10 баяан болон хэдэ хэдэн майхан, магнитофон, аккордеон болон бусад шүүгдэнхэй. Томо шүүбэридэ хүртэгшэдэй дунда М. И. Устюжин, М. И. Гришин, Н. Д. Молибога, Н. Н. Урютин, В. И. Перелыгин, К. Г. Иванов, Н. Н. Григорьев гэгшэд бии. Эдэнэр мотоцикл, пианина болон бусадые шүүһэн байха юм.

Лотореин энэ билет дээр 18 мянган түхэригэй эдлэл Улаан-Үдын зон шүүһэн байна. Удаань гаргагдаһан хоёрдохи лотореин биледэй тиражай апрелиин 7-до түүхэглагдаад, шүүбэри түлэлгэ эхилбэ.

А. ПОЛОВНИКОВ.

ФИЛЬМ-ГАЗЕТЭ

Гэртээ байхадаа бүлэтэйгөө ходоодоо хамта байжа, гэртэхиндээ һанаата болон һайнаар хандадагшье һаа, хүдэлмэридөө байхадаа суг хүдэлдэг нүхэдтөө хэр хүндэтэй, ажалдаа хэды урагшатай ябадагыешни гэртэхиншни хүсэд мэдэнэгүй. Үглөөгүүр бүхэндэ хүдэлмэридөө ошожо, бүхэли үдэр соо уулзантүй байдаг эсэгэ гү, эхэеэ, үбгэнөө гү, али һамгаяа, аха, эгэшэ, дүүнэрэйнгээ ажалдаа ямараар хандадагыень хараха мэдэхэ хэн дурагүй байхаб! Бултанда һонирхолтойл ааб даа!

Модо бэлэдхэлэй Кика пунктын һууритан зон клубайнгаа экран дээрэ дуугардаг фильм-газетэ харадаг болоо. Тиихэдээ тэндээ өөрынгөө бүлын хүдэлмэришэниие хаража баярлана, омог түрэнэ. Үгышье һаа дутуу дундыень мэдэнэ.

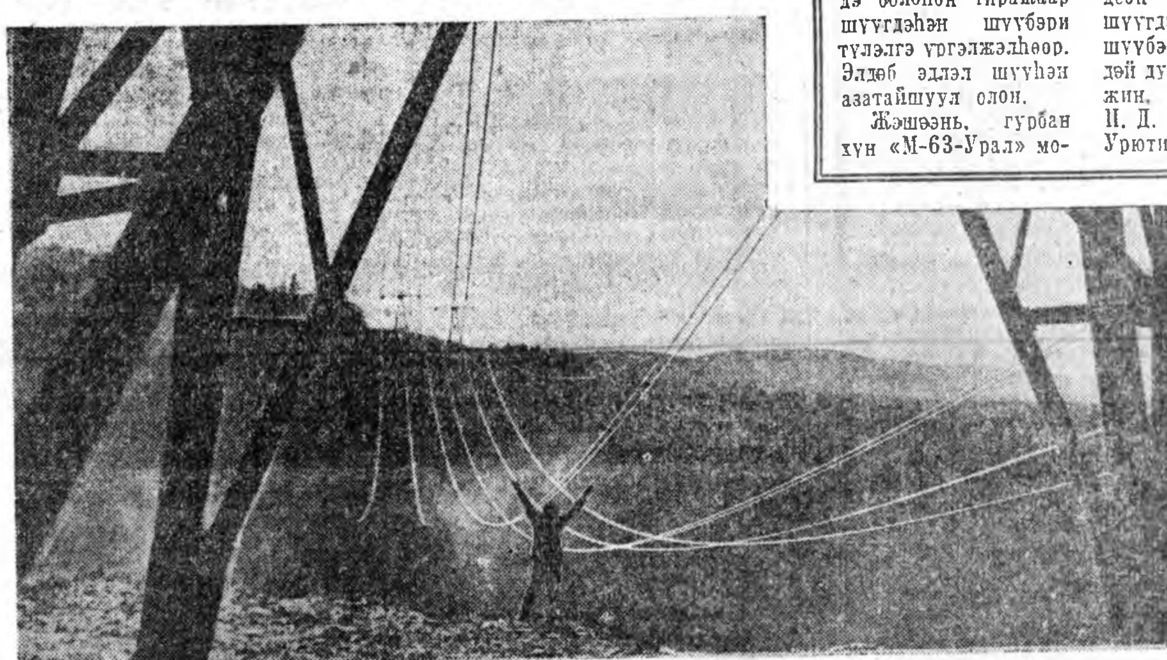
Харуулагдахаяа байһан фильм-газетэ суглаарагшадта тон һонирхолтой, шэнэ юумэн байгаа. Хүрэһөөр магнитофон дээрэ бэшэгдэһэн модошод тухай дуунай аялга зэдэлүүлэгдэнэ.

Экран дээрэ гэрэл ялагас байса туяатуулагдаба. Тиигэжэ Кика пунктын эрхим хүнүүдэй, түрүү бригадануудай фото-зурагууд харуулагдажа эхилнэ. Модо бэлэдхэлэй пунктын начальник Федор Дмитриевич Середкинэй дуугарха абяан дуулдажа, коллективэйнгээ хэр зэргээр хүдэлжэ байһан тухай ажалайнь дүн хөөрэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ түсэбөө дүүргээгүй байһанайнгаа шалтагааниие тайлбарилна.

Удаань шог ёгто үгүүлэлнүүдээр хөөрэлдөө эхилһэн Генуни Геша хоёр суглараагшадые ехээр энеэлгээ. Баяанай аялгаар үдэшэгдэн хэлэгдэһэн шүлэгынь клубаа хүйтөөр байлгажа, суглараагшадые даарүулдаг даагшын, гэрэл муугаар үгэдэг электротехникүүдэй нюурнуудые олоной урда улайлгаа. «Харагты, танигты» гээд экран дээрэ тэдэнэй зураг харуулба.

Энэ хадаа гансахан Кика тосхондо бэшэ, мүн район дотор анха түрүүшынхеэ харуулагдаһан дуугардаг газетэ. Иимэ фильм-газетэ тон һонирхолтой.

В. ТОЛСТИХИН.

Бүхэсоюзна зургаадахи уран һайханай фотовыставкэ дээрэ харуулагдаһан «Энергия Сибири» гэжэ зураг.

ТАСС-ай фото.

АНГИР

Ангир гээшэ шара алаг зүһэтэй, нугаһанһаа тээ томохон шубуун юм. Уурхайгаа модоной хүнды соо хэдэг һонин заншалтай. Элеэ шубуун ангирые дальбараануудаа тэнжээхэтэйнь хамта тэдэниие модонһоонь унагаажа, дүтэшэг байһан нуурга ногоон соогуур хоргодуулан дахуулжа абаашадаг юм. Энэ үедэ эрэ ангирынь дээгүүрнь һанаагаа зобонгёор үргэлжэ ниидэжэ байдаг. Нуурта дальбараануудай эдихэ хоол хорхой шумуулһаа абаад, уһанай замаа хүрэтэр дүүрэн юм.

Ангир мартын һүүл багаар манай эндэ дулаан оронһоо ерэдэг. Тала газарта ябахада тэрэнэй гунигтайгаар «кванг -кванг -кур-кур» гэһэн абяан холоһоо абан соностон дуулдадаг. Намарай ниидэлгын үедэ Ивалгын аймагай үргэн уужам Ягодинска хүнхэрэй тэндэ оршодог Белое гэжэ гүйхэншэг уһатай нуур дээрэ олон һүрэгөөрөө суглардаг юм. Тэрэ нуур Улаан-Үдэһөө Хяагтын трактаар ошоходо 58 километр холо газарта байдаг. Тэндэ янза бүриин уһанай шубууд ниидэлгынгээ урда тээ олоороо суглардаг. Уһанай хүрэжэ эхилхэтэй хамта ангирнууд урагшалжа, Монголой үбэлдөө хүрэдэггүй нуурнуудта тогтожо үбэлжэдэг.

Ангирай мяхан амтагүй, шүрбэһэлиг муутай юм. Юундэшьеб даа хүнүүд ангирые нангин шубуун гэжэ нэрлэдэг.

М. БАКУТИН,
биологиин эрдэмэй кандидат.

Энээниие дуулаа һэн гүт?

ҺҮ ГАРАДАГ МОДОН

Урда Америкэдэ Амазонка мүрэниие зубшан ургадаг модые нютагайнь зон сорвейрэ—«хүхэлтэ» гэжэ нэрлэдэг байгаа. Тэрэ модые хутагаар заал отолхолоор үдхэн сагаан шүүһэн гоожошодог байха юм. Амтаараа тэрэ шүүһэн үнеэнэй һүндэл адлирхуу. Гашуубтар амтатай байдаг дээрэһээнь хоротой юумэн гээд, эдидэггүй байһан.

Сорвейрын шүүһэ шэнжэлжэ үзэһэн ботанигууд тэрэ шүүһэн химическэ бүридэлөөрөө үнеэнэй һүнтэй тон адли гэжэ тодорхойлһон байгаа. Сорвейрын шүүһэн дээрэ уһа нэмээд бусалгахада, гашуун амтаниинь гаража, тэрэниие эдеэ хоолдо хэрэглэхэдэ болодог. Һү гарадаг сорвейрэ модон нэгэ дахин «һаахада» 2—4 литр һү үгэжэ шадаха юм.

Мүн галактодендрон гэжэ энээнһээ ондоо «һү гарадаг модон» бии ааб даа.

(Календарьһаа абтаба).

8000 ГҮ, АЛИ 6000 ЖЭЛ ГҮ?

«Пивэ» гэһэн немец үгэ «шанаха» гэһэн глаголһоо гараһан юм. Хэзээ пивэ бии болооб гэжэ хэлэхэнь бэрхэтэй. 8000 жэлэй саада тээ тэрэ хадаа Междуречидэ бии байгаа гэһэн мэдээн бии. 6000 жэлэй саада тээ тэндэ пивые 16 сортынь болгожо илгадаг байгаа. Вавилонойхид, египедэйхид пивэ нэрэхэдээ ехэ шадамар байһан юм.

Колумбын Америкэдэ буухада тэрэниие, тэрэнэй матросуудыень пивэдэ адлирхуу ундаар хүндэлһэн юм. Тэрэнь обеосһоо нэрэгдэһэн байгаа. Дунда зуун жэлнүүдтэ Европын олон һүмэнүүдтэ пивэ нэрэгдэдэг болоһон.

Гансал үнгэрэгшэ зуун жэлдэ пивэ нэрэхэдэ хэрэглэгдэдэг биологическа ба химическэ процессүүд наукада нюуса байхаяа болиһон юм.

(«Эрдэм ба шажан» журналһаа).

ҮЛҮҮ ХАРАЖА, БУЛУУ ХИМЭЛЭЭШЭД СҮҮД

Түнхэн нютаг үзэсхэлэн һайхан байгаалитай, ан гүрөөл элбэгтэй аймаг. Зунай һайхан сагта тэндэ хаа хаанаһаа хэдэн мянгаад туристнар ерэжэ, байгаалиинь сайроо хүртэшэгүй баялигтай танилсадаг юм. Гэтэр тэндэхи зарим «үлүү хаража, булуу химэлээшэ» хулгайшад хуули бусаар агнуури хэжэ, дайдын баялиг бологшо ан гүрөөл хайра гамгүйгөөр хюдана.

Ямаршье зүбшөөлгүйгөөр агнуури хэжэ, хуули бусаар ан алагшадые элирүүлхэ талаар Түнхэнэй аймагай агнууриин хэрэгые эрхилэгшэ нүхэр Д. С. Боболоев тэмсэл хэжэ, өөрынгөө уялгые хүндэтэйгөөр дүүргэнэ. Тэрэ тиимэ 30-аад ангуушадые баряа.

Тэдэнь хуулиин урда зогсожо, гэмээ амасаа. Тэдэ ангуушад олоороо үргээл хэжэ, гүрөөһэ болон бусад ан гамгүйгөөр хюдадаг байһан.

Түнхэнэй аймагай арадай сүүд хуули бусаар агнуури хэгшэдэй хэрэг һаяхан хаража үзэбэ. Хэрэн тосхондо ажаһуугшад Л. С. Жабаев, Б. Ж. Сыбенов түрүүтэй хамта 15 хүн 2 гүрөөһэ алаһанайнгаа түлөө 100 түхэриг ялада ороо. Мүн олохон ангуушад 33 түхэригһөө эхилээд, 150 түхэриг хүрэтэр ялагүлэбэд.

М. ГЫЛЫКОВ,
ангуушан-биолог.

ХАНИ ХОЁР   С. ОЧИРОВАЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Совет хүн, шамда» гэһэн түрүү бэшэг; «Хабарай баярта мэдээсэлнүүд» гэһэн гаршаг доро корреспонденцинүүд; республикын сабшалагшагууд дээрэ гараһан манай нүүдэл редакциин материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Б. Гомбоевой «Ургасын дүнгүүд» гэһэн статья; А. Митниковэй «Хүрбэ дээгүүр үлеэһэн һалхин» гэһэн корреспонденци; КПСС-эй XXIII съездын делегадууд һонинуудаа хөөрэнэ.

Гурбадахи хуудаһанда: В. Николаевай «Зүрхэтэйшүүлэй зүргэ» гэһэн зураглал; хилын саанахи һонинууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Ойгоо найрлуулхаяа байһан хотын намтар» гэһэн корреспонденци; Л. Дубровскаягай «Улаан-Үдын үйлсэнүүдээр хуһа модон ногоорог лэ» гэһэн бэшэг.

Сагай уларил

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай сагай уларил иимэ байхаар хүлеэгдэнэ:

республикын хойто захаар бага зэргэ саһан орохо. Сагай уларил дунда зэргээр 9—14 градус дулаан, хойто аймагуудта, Байгалай хойто захаар 2 градус дулаанһаа 3 градус хүрэтэр хүйтэн, Улаан-Үдэдэ һүниндөө 6—8 градус хүйтэн, үдэртөө 10—12 градус дулаан байха.

Спорт

ШАТАР

Краснодар. Эндэ Россин Федерациин эхэнэр шатаршадай дунда эхилһэн мүрысөөн үргэлжэлһөөр. Энэ мүрысөөндэ хабаадалсажа байһан манай республикын чемпион Лубсама Гамаева долоон очкотой болонхой юһэдэхи һуури эзэлжэ ябана. Арбан дүрбэдэхи наадаанай үдэр Рима Казьмина 11,5 очкотой түрүүлжэ ябанхай.

БОКС

Иваново городто апрелиин 18-һаа эхилхэ мүрысөөндэ манай республикаһаа хабаадалсахаар арбаад студентнэр аян замдаа мордобо. Спортын клубуудай хоорондо болохо энэ мүрысөөндэ хабаадалсахаар ошогшодой дунда нэгэдэхи разрядай боксёрнууд Степанов, Имеехоев, Трофимов, Улымжиев, Нархинов, Банзаракцаев болон бусад бии.

БАСКЕТБОЛ

Үглөөдэрһөө техникумуудай спортсменүүдэй дунда спартакиадада зорюулагдаһан мүрысөөн баскетболоор эхилхэнь. Басагадай дунда болохо наадан кооперативна техникумэй спортын зал соо болохо. Эдиршүүлэй индустриальна техникумэй байшанда хоорондоо наадаха юм.

ВОЛЕЙБОЛ

Хүдөө ажахын техникумэй студентнэр Хяагта городой техникумэй спортсменүүдтэй волейболоор нүхэрэй ёһоной уулзалга үнгэргэхөөр аян замдаа мордонхой.

УРИЛДААН

Амаралтын үдэр «Буревестник», «Спартак» бүлгэмүүдэй спортсменүүд хоорондоо урилдаан үнгэргэхэ юм. Мүрысөөндэ институтудай болон городой эмхи зургаануудай спортсменүүд хабаадалсаха болоно.

БАРИЛДААН

«Труд» бүлгэмэй спортын байшанда дүрэ буляалдалгаар хоёр үдэрэй туршада мүрысөөн болоно эхилбэ. Энэ мүрысөөндэ манай хүршэнэр—Шэтэ городой бүхэшүүл хабаадалсана.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-69, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40—49, идеологический—24—74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н-01560.   Зак. № 364.